

Врз основа на член 75 ставови 1 и 2 од Уставот на Република Македонија, претседателот на Република Македонија и претседателот на Собранието на Република Македонија, издаваат

У К А З

ЗА ПРОГЛАСУВАЊЕ НА ЗАКОНОТ ЗА ЗАШТИТА НА ПРИРОДАТА

Се прогласува Законот за заштита на природата, што Собранието на Република Македонија го донесе на седницата одржана на 15 септември 2004 година.

Бр. 07-3733/1
15 септември 2004 година
Скопје

Претседател
на Република Македонија,
Бранко Црвенковски, с.р.

Претседател
на Собранието на Република
Македонија,
д-р **Љупчо Јордановски, с.р.**

ЗАКОН

ЗА ЗАШТИТА НА ПРИРОДАТА

I ОПШТИ ОДРЕДБИ

Предмет на уредување

Член 1

(1) Со овој закон се уредува заштитата на природата преку заштита на биолошката и пределската разновидност и заштита на природното наследство, во заштитени подрачја и надвор од заштитени подрачја (во натамошниот текст: заштита на природата).

(2) Врз употребата на природните богатства за економски цели покрај одредбите на овој закон се применуваат и одредбите на посебните закони.

(3) Врз заштитата на природата се применува и Законот за животна средина, доколку со овој закон поинаку не е уредено.

(4) Врз заштитата на природата се применуваат и одредбите од другите закони кои се однесуваат на заштитата на природата.

(5) На постапките утврдени со овој закон се применува Законот за општа управна постапка, доколку со овој закон поинаку не е уредено.

Јавен интерес

Член 2

Заштитата на природата претставува дејност од јавен интерес.

Обем на заштита

Член 3

(1) Заштитата на биолошката разновидност се остварува преку воспоставување и спроведување на систем на мерки и активности за заштита на дивите видови, вклучувајќи го нивниот генетскиот материјал, живеалиштата и екосистемите, со цел да се обезбеди одржливото користење на компонентите на биолошката разновидност и одржување на природната рамнотежа.

(2) Заштитата на пределската разновидност се остварува преку воспоставување и спроведување на систем на мерки и активности за зачувување и одржување на карактеристични вредности на пределот кои произлегуваат од неговата природна конфигурација и/или од видот на човековата активност.

(3) Заштита на природното наследство се остварува преку воспоставување на систем кој ги утврдува мерките, постапките и методите за стекнување на статус на природно наследство и спроведување на неговата заштита.

Цели на законот

Член 4

Цели на овој закон се:

- 1) утврдување и следење на состојбата на природата;
- 2) зачувување и обновување на постојната биолошка и пределска разновидност во состојба на природна рамнотежа;
- 3) установување на мрежа на заштитени подрачја поради трајна заштита на својствата врз основа на кои го стекнале статусот на природно наследство;
- 4) обезбедување на одржливо користење на природно богатство во интерес на сегашниот и идниот развој, без значително оштетување на деловите на природата и со што помали нарушувања на природната рамнотежа;
- 5) спречување на штетните активности на физички и правни лица и нарушувања во природата како последица на технолошкиот развој и извршување на дејности, односно обезбедување на што поповолни услови за заштита и развој на природата и
- 6) обезбедување на правото на граѓаните на здрава животна средина.

Остварување на заштитата

Член 5

Заштитата на природата се остварува особено со:

- 1) утврдување на компонентите на биолошката и пределската разновидност и нивната загрозеност;
- 2) создавање на услови и преземање на мерки за заштита на природата со цел зачувување и рационално управување со одредени компоненти на биолошката и пределската разновидност, како и одржливо и рационално користење на природното богатство;
- 3) планирање и уредување на просторот;
- 4) вградување на условите и мерките за заштита на природното богатство во плановите за стопанисување со природното богатство во одделни стопански дејности, и тоа: општи и посебни планови за стопанисување со шумите, општата ловно-стопанска основа, програ-

ма за стопанисување со пасиштата, стратегијата и планот за управување со водни ресурси, стратегија за развој на енергетиката, програма за геолошки истражувања и во другите дејности;

5) следење и подготвување на извештаи за состојбата на природата, известување на јавноста за состојбата на природата, како и овозможување на учеството на јавноста во донесувањето на одлуките за заштита на природата;

6) донесување и спроведување на стратегии, програми, акциони планови, планови за управување, услови и мерки за заштита на природата;

7) поттикнување и поддршка на заштитата на природата преку подигање на јавната свест, а посебно во воспитно-образовниот процес;

8) одржливо користење на природното богатство и доделување на статус на природно наследство;

9) воспоставување на систем на заштита и управување со природата;

10) поврзување и хармонизирање на националниот со меѓународниот систем за заштита на природата и

11) поттикнување на научно-истражувачката работа во областа на заштитата на природата.

Дефиниции

Член 6

Одделни изрази употребени во овој закон го имаат следново значење:

1. Природа е целокупната биосфера, вклучувајќи ги: компонентите на биолошката разновидност, живеалиштата, геолошките формации, минералите и фосилите, како и другите физичко-географски појави на Земјата;

2. Биолошка разновидност е севкупност на живите организми како составен дел на екосистемите, а го вклучува разнообразието внатре во видовите, меѓу видовите, како и разнообразието на екосистемите;

3. Компоненти на биолошка разновидност се видовите на растенија, габи и животни со нивните живеалишта, нивниот генетски материјал и екосистемите;

4. Пределска разновидност е просторна структурираност на природните и антропогените пределни составни делови (биолошки, геолошки, геоморфолошки и културни карактеристики);

5. Предел е топографски дефинирана територија што се состои од карактеристичен мозаик од меѓусебно зависни типови екосистеми коишто би можеле да бидат или биле предмет на специфични човекови активности. Развојот на пределот е под влијание на природни и/или антропогени фактори или комбинација од двата;

6. Пределски типови се меѓу себе блиски предели што се обединуваат заради сличните релјефни, хидролошки и климатско-вегетациски карактеристики;

7. Традиционални карактеристики на пределот се антропогено модифицираните природни карактеристики на пределот настанати како резултат на некогашниот традиционален начин на искористување на земјиштето; процесите што се одвиваат во овие предели се блиски до природните;

8. Природно наследство се делови на природата и локалитети кои се состојат од геолошки, физичко-географски или биолошки формации или група на такви формации, кои имаат исклучителна вредност од естетска, конзервациска или научна гледна точка. Природно наследство може да биде: заштитено подрачје, строго заштитен или заштитен див вид, карактеристични минерали и фосили или спелеолошки објекти;

9. Статус на природно наследство е посебен статус на заштита кој подразбира преземање на посебни мерки и активности за заштита на карактеристиките поради кои се стекнува статусот и се доделува согласно со одредбите на овој закон;

10. План за управување со заштитеното подрачје е плански документ во кој субјектот задолжен за работите на управување со заштитеното подрачје ги планира мерките и активностите за заштита на природното наследство;

11. Заштита на природата претставува секоја постапка во системот мерки што се извршува заради зачувување на биолошката и пределската разновидност и заштита на природното наследство;

12. Ex-situ заштита е зачувување на компонентите на биолошката разновидност надвор од нивните природни наоѓалишта во зоолошки градини, аквариуми, ботанички градини, дендрариуми итн. и, исто така, зачувување на геолошките појави надвор од природните наоѓалишта, главно минерали/стени и фосили во музејски или приватни збирки;

13. In-situ заштита е зачувување на природните екосистеми и живеалишта, како и одржување и ревитализација на видовите способни за опстанок во нивната природна средина, а во случај на култивирани растенија и домашни животни во средината во која што ги развиле своите специфични својства; зачувување на геолошките појави е заштита на местото на настанување или наоѓалиштето на минералите/стените и фосилите;

14. Живеалиште е карактеристична средина каде што одреден вид може да се сретне во рамките на своето природно распространување. Се состои и од нежива средина како почвен тип, клима и друго и од жива средина како видови коишто живеат со дадениот вид и можат да имаат важна функција во животниот циклус на тој вид;

15. Тип живеалиште е конкретно живеалиште, определено со специфичниот состав на видови, во кое се населени конкретни видови, а се однесува на природни живеалишта; одделен тип живеалиште не е определен од локалитетот;

16. Поволна состојба на вид или тип живеалиште претставува состојба која што во предвидлива иднина го обезбедува опстанокот на видот или типот живеалиште. Се смета дека состојбата е поволна кога:

- природното распространување на дадениот тип живеалиште или вид и подрачјата што ги опфаќа во рамките на тоа распространување се стабилни или се зголемуваат,

- се одликува со специфична структура и специфични функции што се неопходни за неговото/неговиот долгорочно одржување и кога е реално (веројатно) дека таквите функции и структура ќе продолжат да постојат и во догледна иднина и

- кога состојбата на зачуваност на неговите карактеристични видови (важи за живеалиште), според оваа дефиниција, е поволен;

17. Загрозен тип живеалиште е живеалиште што не се наоѓа во поволна состојба, или му се заканува опасност од исчезнување;

18. Екосистем е просторно, помалку или повеќе, ограничен динамичен комплекс на биоценозата и неживата средина што заемно влијаат еден на друг како функционална целина;

19. Биоценоза е функционален збир на сите популации на организми вклучувајќи микроорганизми, растенија и животни што населуваат определен биотоп;

20. Биотоп е неживиот дел од екосистемот и неговите карактеристики и процеси како почва, карпи, вода, воздух, клима, релјеф и друго;

21. Хабитуелни карактеристики се надворешните (морфолошки) карактеристики на примерок од одреден вид;

22. Плавени рамнини се рамнини што периодично, но редовно се поплавуваат и се карактеризираат со специфична вегетација и богата биолошка разновидност;

23. Природно богатство е секој изворен составен дел на природата, како растенија, габи, животни, минерали, фосили, вода, почва итн.;

24. Природен ресурс е секој составен дел на природата кој човекот го искористува за остварување на економски цели, во смисла на овој закон, тоа е природно богатство;

25. Природна рамнотежа е состојба на меѓусебно урамнотежени односи и влијанија на живите организми меѓу себе и со биотопот;

26. Див вид подразбира вид или подвид растение, габа или животно кој не настанал под влијание на човекот како последица на одгледување;

27. Автохтон вид е вид што природно се среќава во одреден екосистем на одредено подрачје;

28. Алохтон вид е туѓ, неизворен вид во одреден екосистем на одредено подрачје, туку, таму е намерно или ненамерно интродуциран, најчесто од страна на човекот;

29. Популација е збир на просторно и временски поврзани единки од ист вид коишто непречено можат да се вкрстуваат;

30. Истребен вид е таков вид чие присуство и постоење е докажано, но во меѓувреме и покрај интензивното проверување (барање) не е најден, па постои основано сомнение дека неговата популација исчезнала;

31. Загрозен вид од изумирање е вид чија големина и состојба на популацијата преку долготрајно и силно намалување предизвикано од нарушување на животните услови е доведена до критична големина;

32. Загрозен вид е вид на кој популацијата регионално, односно локално, се намалува или пак е локално исчезната;

33. Ранлив вид е вид којшто не е критично загрозен или е загрозен, но се соочува со голем ризик од истребување во природата во среднорочна иднина;

34. Ендемит подразбира вид или подвид чие распространување е ограничено на одредено подрачје;

35. Стеноендемит подразбира вид или подвид чие распространување е ограничено на многу тесно подрачје (врв на планина, клисура итн.);

36. Редок вид е вид застапен на помалку од пет локалитети во Република Македонија, обично со мали површини, во рамките на неговиот поширок ареал;

37. Реликтен вид е вид којшто се задржал на одредено подрачје (најчесто рефугиум) од некоја поранешна геолошка епоха (период), во која бил далеку пораспространет и покарактеристичен;

38. Мониторинг е мерење, следење, оценка и контрола на состојбата на природата, односно компонентите на биолошката и пределската разновидност;

39. Деградација на почвата е секако дејство или влијание врз почвата што го намалува нејзиниот квалитет, односно нејзините производни потенцијали;

40. Деградирање на природата е состојба на природата, кога со човекова активност се променети природните процеси во толкава мера што е нарушена природната рамнотежа, намалена е биолошката разновидност или се уништени природните богатства;

41. Нарушувања во природата се сите дејства или влијанија врз природата што предизвикуваат промени на структурата на елементите на природата, како и на процесите што се одвиваат во неа;

42. Животни услови се условите во животната средина (сите еколошки фактори) во одредено живеалиште/екосистем;

43. Интродукција е населување на некој алохтон вид или подвид на подрачје (екосистем/живеалиште) на коешто постојат приближно еднакви еколошки услови како во неговото природно живеалиште. Не се смета за интродукција одгледувањето на алохтони видови во контролирани услови кои оневозможуваат внесување во природата;

44. Реинтродукција е повторно населување на некој автохтон вид или подвид на подрачје (екосистем/живеалиште) од коешто бил порано исчезнат, а во екосистемот сè уште постојат приближно еднакви еколошки услови како и пред исчезнувањето;

45. Генетска разновидност е разновидноста на гените меѓу единките, популациите, видовите и вишите таксономски категории;

46. Еколошки коридор е еколошка врска или систем на еколошки врски кои овозможуваат движење на видовите од еден до друг локалитет/живеалиште;

47. Минерал е природно хомогено тело во кристализирана или аморфна форма со постојан хемиски состав кој може да се изрази со хемиска формула. Минералите, во смисла на овој закон, не се минерални суровини;

48. Фосил претставува остаток од животинско или растително потекло или воопшто траги од живот од поранешните геолошки времиња кои се сочувани во карпите и

49. Органот надлежен за вршење на стручни работи од областа на заштитата на природата е орган кој ги врши стручните работи на мониторинг, водење на евиденции од областа на заштитата на природата, како и други стручни работи и се основа со закон.

Начела на заштита на природата

Член 7

Заштитата на природата се темели на:

1. Начело на висок степен на заштита - секој е должен при преземањето на активности или вршењето на дејности да обезбеди висок степен на заштита на биолошката и пределската разновидност и природното наследство, како и зачувувањето на општополезната улога на природата;

2. Начело на интегрираност - мерките и активностите за заштита на природата се интегрираат во сите развојни стратешки, плански и програмски документи, плановите за уредување и користење на просторот, како и во плановите за управување и користење на природното богатство;

3. Начело на одржлив развој - заради задоволување на потребите за заштита на природата, како и социјалните и економските потреби на сегашните генерации, без притоа да се загрозат правата на идните генерации да ги задоволат сопствените потреби, необновливите природни богатства мора да се користат рационално, додека обновливите одржливо;

4. Начело на претпазливост - доколку врз основа на современи научни и техничко-технолошки сознанија се заклучи дека одредена активност или вршење на дејност би предизвикала штетни последици за природата ќе се преземат потребните мерки и активности и пред да се добијат научни докази дека штетните последици би можеле да настанат;

5. Начело на превенција - право и обврска на правните и физичките лица е да преземаат мерки и активности за заштита на природата пред да настанат штетните последици;

6. Начело корисникот плаќа - корисникот на природата е должен да ги надомести трошоците за одржување на природната рамнотежа при користењето на природата и за уживањето на природното наследство, како и за санација на деградацијата на природата која настанува со користењето на природата и уживањето на природното наследство;

7. Начело на учество на јавноста - јавноста има право на слободен пристап до информациите за состојбата на природата, право на навремено известување за настанатите штети во природата и преземените активности за отстранување на штетите, како и право на учество во одлучувањето во врска со заштитата на природата и

8. Начело на соработка – надлежните органи на државата и на единиците на локалната самоуправа и другите организации и институции при вршењето на работите од нивна надлежност се должни да постапуваат во согласност со начелата, целите, мерките и активностите за заштита на природата и притоа остваруваат целосна меѓусебна и меѓународна соработка.

II ЗАШТИТА НА ПРИРОДАТА

II 1. Општи мерки

Ограничување на правото на сопственост и други права кои произлегуваат од него заради заштита на природата

Член 8

Заради спроведување на предвидените мерки и активности за заштита на природата, сопственикот или корисникот на земјиштето е должен да дозволи непречен премин на други лица и друга употреба на неговото земјиште во согласност со одредбите на овој и друг закон.

Ограничување на заштитата на природата

Член 9

(1) Одредбите на овој закон кои се однесуваат на заштита на природата нема да се применуваат во следниве случаи:

- 1) отстранување на директна закана за животот и здравјето на луѓето;
- 2) спасување на луѓето и имотот или
- 3) спроведување на итни мерки поврзани со одбраната на Република Македонија.

(2) Одредбите на ставот (1) од овој член се применуваат само за времетраењето на состојбата.

Општа забрана за движење со моторни возила во природата

Член 10

(1) Забрането е движење со моторни возила во природата освен во населени места и на сите видови патишта, уредени патеки и полигони за возење, заради спречување на деградација на природата.

(2) Забраната од ставот (1) на овој член не се применува во случаи на: извршување на земјоделски, шумско-стопански, научни, стручни, конзервациски или други дозволени дејности, кога е тоа во согласност со овој закон.

Ограничување на промена на користењето на земјиштето

Член 11

Заради заштита на природата, промена на користењето на земјиштето се дозволува под услови утврдени со овој и друг закон.

Забрана на користење на природата

Член 12

Забрането е користење на природата на начин кој предизвикува:

- 1) оштетување или уништување на биолошката и пределската разновидност;
- 2) деградација на почвата и губење на нејзината плодност;
- 3) оштетување на површинските или подземните геоморфолошки вредности;
- 4) загадување и промена на режимот на водата и
- 5) загадување на воздухот.

Забрана на употреба на средства за заштита на растенијата заради заштита на природата

Член 13

Заради заштита на живеалиштата и загрозените, ретките, ендемските и реликтните видови министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштита на природата може да му предложи на министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на земјоделството да забрани употреба на одделни средства за заштита на растенијата на определено подрачје.

Ограничување или забрана за искористување на природен ресурс

Член 14

(1) Во случај на загрозеност на поволната состојба на зачуваност на некој вид или тип на живеалиште, поради несоодветното користење на природниот ресурс министерот, кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштита на природата, ќе го ограничи или целосно ќе го забрани користењето на природниот ресурс, додека трае состојбата на загрозеност.

(2) За ограничувањето или забраната од ставот (1) на овој член, министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштита на природата ќе го извести министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за стопанисувањето со природниот ресурс чие користење е ограничено или забрането.

II 1.1. Оценка на влијанието врз природата од
определени стратегии, планови и програми

**Оцена на влијанието врз природата од определени стратегии, планови
и програми**

Член 15

(1) При подготвување на развојни стратешки, плански и програмски документи од страна на органите на државната власт или советите на општините, советите на општините во градот Скопје и Советот на градот Скопје, кои би можеле да имаат значителни ефекти врз природата, потребно е да се изврши оцена на влијанијата на мерките и активностите предвидени со овие стратегии, програми или планови што би можеле да го имаат врз природата.

(2) Оценување на влијанијата врз природата од ставот (1) на овој член се врши во согласност со одредбите на овој и друг закон.

Уредување и користење на просторот и оцена на влијанието врз природата

Член 16

(1) Уредувањето и користењето на просторот се спроведува во согласност со просторниот и урбанистичкиот план и условите, мерките и активностите за заштита на природата.

(2) Документите за уредување и користење на просторот при нивното донесување подлежат на постапка за оцена на влијанието врз природата и содржат мерки и услови за заштита на природата пропишани со овој закон.

(3) Заради заштита на природата, документите за уредување и користење на просторот покрај другото треба да содржат:

1) прегледна карта на заштитени подрачја, живеалишта на строго заштитени или заштитени видови, наоѓалишта на карактеристични минерали и фосили и спелолошки објекти кои имаат статус на природно наследство и еколошки значајните подрачја со нивните карактеристики и оцена на состојбата;

2) прегледна карта на објекти за кои се очекува да им биде доделен статус на природно наследство, како и начин на постапување при откривањето и доделувањето на статусот и

3) картографски приказ на природните живеалишта пропишана со овој закон.

(4) Документите од ставот (2) на овој член кои опфаќаат заштитени подрачја се донесуваат по претходно прибавено мислење од органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштита на природата.

Планови за управување со заштитени подрачја и оцена на влијанието врз природата од определени стратегии, планови и програми

Член 17

(1) За плановите за управување со заштитени подрачја се спроведува постапка за оцена на влијанието врз природата во согласност со Законот за животната средина.

(2) Годишните програми кои се донесуваат заради спроведување на плановите за управување со заштитените подрачја подлежат на постапка за оцена на влијанието врз природата, во случај кога програмата отстапува од планот за управување со заштитеното подрачје, во согласност со законот за животна средина.

II 1.2. Оценка на влијанието врз природата од одредени јавни и приватни проекти

Оцена на влијанието врз природата

Член 18

(1) За планираните активности во природата, кои при нивното спроведување, самостојно или во содејство со други активности можат да ја нарушат природната рамнотежа се утврдува влијанието врз природата согласно со одредбите на овој и друг закон.

(2) Постапката за оцена на влијанието врз природата за планираните активности во природата се спроведува со цел да се избегне или да се сведе на најмала мера деградацијата на природата.

(3) Како деградација на природата од ставот (2) на овој член се сметаат особено: истребување и проретчување на видови; менување на карактерот и составот на биоценозите; нарушување во функционирањето на екосистемите; конзервирање, кршење, оштетување, уништување, сечење, откорнување, насипување, експлоатација на камен, песок, чакал, земја и минерални суровини, загадување на воздухот, почвата и водата и други слични дејствија, како и интродукција на туѓи видови во природата на територијата на Република Македонија.

II 1.3. Компензаторни мерки

Компензаторни мерки

Член 19

(1) Во зависност од предвиденото или предизвиканото деградирање на природата, како и од можноста за негово надоместување се одредуваат компензаторни мерки.

(2) Компензаторни мерки се активности со кои се надоместува или ублажува деградацијата на природата.

(3) При изборот на компензаторните мерки предност има надоместувањето со ново подрачје (компензаторно подрачје) кое има исти или слични карактеристики како и деградираното подрачје за кое се спроведува постапка на компензација, а со кое се обезбедува поврзаност и целовитост на екосистемите.

(4) Видови на компензаторни мерки од ставот (1) на овој член, се:

1) утврдување на компензаторно подрачје, кое има исти или слични карактеристики како и деградираното подрачје;

2) утврдување на друго подрачје значајно за зачувување на биолошката и пределската разновидност, односно за заштита на природното богатство и

3) плаќање на паричен надомест во висина на проценетата и/или предизвиканата штета врз природата.

(5) Министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата донесува решение со кое се определуваат видот на компензаторните мерки, како и начинот на кои ќе се преземат.

(6) Жалба против решението од ставот (5) на овој член, се поднесува до Комисијата на Владата на Република Македонија за решавање на управни работи во втор степен од областа на заштитата на природата, во рок од осум дена од денот на доставувањето на решението. Жалбата не го одлага извршувањето на решението.

II 2. Заштита на биолошката разновидност

II 2.1. Видови

II 2.1.1. Општи мерки

Видови и подвидови

Член 20

Видовите и подвидовите на растенија, габи или животни ги сочинуваат:

- 1) живи и мртви примероци на самоникнати растенија, габи и животни;
- 2) нивни развојни облици;
- 3) нивни делови и
- 4) од нив добиени лесно препознатливи производи.

Забранети активности

Член 21

Забрането е:

- 1) истребување на автохтон див вид;
- 2) намалување на популациите на дивите видови, уништување на нивните живеалишта или менување на нивните животни услови во обем кој би предизвикал загрозеност;
- 3) намерно вознемирување на дивите животни, особено во текот на размножувањето, растењето или презимувањето, или нивно заробување, повредување или отстрел;
- 4) намерно отстранување на растенијата и габите од нивните живеалишта, намалување на нивната популација, или нивно уништување на кој било начин;
- 5) намерно оштетување или уништување на живеалиштата на дивите видови и
- 6) користење на неселективни средства за собирање и лов на диви видови.

Интеграција на мерки за заштита на природата во плановите за стопанисување со природните ресурси

Член 22

Ако користењето на растенијата, габите и животните се спроведува врз основа на планови за стопанисување со природните ресурси, одржливото стопанисување со дивите видови се обезбедува на тој начин што плановите содржат мерки за заштита на карактеристиките на екосистемот и биогеографските карактеристики на видот или бројноста и густината на популацијата кои се важни за одржување на поволниот статус на зачуваност на видот.

Собирање на загрозени, ретки, ендемични и реликтни видови

Член 23

(1) Собирањето на загрозени, ретки, ендемски и реликтни видови растенија, габи и нивни делови се врши по претходна дозвола од министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата.

(2) Отстрелот на диви животни се врши врз основа на претходно добиена дозвола од министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на ловството, а врз основа на претходно прибавено мислење од министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата.

(3) Постапката за издавање на дозволата од ставот (1) на овој член, износот на надоместокот, количеството и начинот на користење на загрозените, ретките, ендемските и реликтните видови, ги пропишува министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата во согласност со министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на шумарството и ловството.

Спроведување на научни истражувања во природата

Член 24

(1) Научните истражувања во природата во Република Македонија се спроведуваат по претходно прибавена дозвола од министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштита на природата.

(2) За спроведување на научно истражување во природата, на територијата на заштитено подрачје, министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата ја издава дозволата од ставот (1) на овој член, во соработка со субјектот задолжен за управување со заштитеното подрачје.

(3) Спроведувањето на научно истражување во природата на територијата на заштитено подрачје се врши по претходна најава до субјектот задолжен за управување со заштитеното подрачје.

(4) Формата и содржината на барањето за издавање на дозвола, постапката за нејзино издавање, како и формата и содржината на образецот на дозволата од ставот (1) на овој член, ги пропишува министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата.

(5) За резултатите од спроведените истражувања од ставот (1) на овој член, физичките и правните лица, го известуваат органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата во рок од 60 дена од денот на завршувањето на истражувањето.

(6) Заради спроведување на научно-истражувачки работи растенијата, габите и животните, како и нивните делови, кои се прогласени за строго заштитени или заштитени диви видови, се извезуваат или увезуваат во Република Македонија со дозвола од министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата во согласност со овој закон.

II 2.1.2. Интродукција и реинтродукција

Интродукција на видови во природата

Член 25

(1) Забранета е интродукцијата на видови во природата на територијата на Република Македонија.

(2) По исклучок од ставот (1) на овој член, доколку интродукцијата е заснована на научно истражување и е прифатлива од аспект на заштитата на природата и одржливото користење, министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата по претходно прибавена согласност од министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на земјоделството, шумарството, ловството и рибарството и министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на културата, можат да издадат дозвола за извршување на интродукцијата.

(3) Дозволата од ставот (2) на овој член се издава по претходно спроведена постапка за оцена на влијанието врз природата од одредени јавни и приватни проекти од страна на органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата, согласно со Законот за животната средина.

(4) Формата и содржината на образецот на кој се издава дозволата од ставот (2) на овој член, како и дозволата од членот 27 став (1) на овој закон ја пропишува министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата.

(5) Трошоците за изработка на студијата за оцена на влијанието на интродукцијата паѓаат на товар на физичкото или правното лице кое побарало дозвола за интродукција.

(6) Владата на Република Македонија на предлог на министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата, утврден во согласност со министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на земјоделството, шумарството, ловството и рибарството и министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на културата, ги пропишува видовите, постапката, целите на интродукција, критериумите и начинот на кој е дозволена интродукција согласно со ставот (2) од овој член.

Спречување на ненамерна и намерна интродукција

Член 26

(1) Министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата, во согласност со министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на земјоделството, шумарството, ловството и рибарството ќе ги пропише мерките за спречување на ненамерна интродукција на алохтони видови на територијата на Република Македонија и за превентивна заштита при одредени активности.

(2) Ако дојде до намерна интродукција на алохтони видови на територијата на Република Македонија, или ако постои основано сомнение дека ќе дојде до таква интродукција, министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите

те од областа на заштитата на природата ќе нареди преземање на мерки и активности за уништување на интродуцираните видови и/или спречување на интродукција на нови видови.

Реинтродукција на видови во природата

Член 27

(1) Реинтродукцијата на видови во природата на територијата на Република Македонија може да се врши врз основа на дозвола која ја издава министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата по претходно прибавена согласност од министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на земјоделството, шумарството, ловството и рибарството и министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на културата.

(2) Дозволата за реинтродукција на диви видови се издава по претходно спроведена постапка за оцена на влијанието врз природата од страна на органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата, согласно со Законот за животната средина.

(3) Трошоците за изработка на студијата за оцена на влијанието врз природата паѓаат на товар на физичкото или правното лице кое побарало дозвола за реинтродукција.

II 2.1.3. Заштита на меѓународно заштитени диви видови

Заштита на меѓународно заштитени диви видови

Член 28

Поволната состојба на видовите животни, габи и растенија заштитени врз основа на меѓународни договори ратификувани од Република Македонија, се обезбедува преку спроведување на заштитата на природните живеалишта и мерките за заштита на одделни видови согласно со одредбите на овој закон.

II 2.1.4. Промет со загрозени и заштитени диви видови

Промет со загрозени и заштитени диви видови растенија, габи и животни

Член 29

(1) Промет со загрозени и заштитени диви видови растенија, габи и животни, заштитени врз основа на меѓународни договори ратификувани од Република Македонија, се врши на начин, услови и во постапка определени со овој закон и во согласност со ратификуваните меѓународни договори.

(2) Промет со загрозени и заштитени диви видови растенија, габи и животни, претставува секој увоз во Република Македонија, извоз, транзит и повторен извоз што произлегува од увозот, користењето, движењето и преносот на сопственоста во Република Македонија и во државата во која се извезува видот.

(3) Промет со загрозени и заштитени диви видови растенија, габи и животни опфаќа промет со живи или мртви примероци, некој нивни дел или дериват, како и производ добиен со преработка на загрозен и заштитен див вид.

Дозвола за промет со загрозени и заштитени диви видови растенија, габи и животни

Член 30

(1) Промет со загрозени и заштитени диви видови растенија, габи и животни, се врши само по претходна дозвола издадена од министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата.

(2) Формата и содржината на образецот за барање за издавање на дозвола за промет со загрозени и заштитени диви видови растенија, габи и животни и формата и содржината на образецот на дозволата ги пропишува министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата.

Постапка за издавање на дозвола и постапка при трговија со диви видови

Член 31

(1) Владата на Република Македонија, на предлог од министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата ја пропишува листата на меѓународно загрозени и заштитени видови усогласена со меѓународниот договор ратификуван од Република Македонија и систематизирана според царинската тарифа.

(2) Со актот од ставот (1) на овој член, Владата на Република Македонија ги пропишува условите, начинот и постапката за издавање на дозволата од членот 30 став (1) на овој закон.

(3) Со актот од ставот (1) на овој член, Владата на Република Македонија го пропишува постапувањето при промет со заштитени и загрозени диви видови од страна на царинските органи, другите надлежни служби на граничните премини и овластените научни и стручни установи, како и овластените депозитари на конфискуваните видови при недозволена трговија.

(4) Владата на Република Македонија ги определува граничните премини преку кои може да се врши прометот со заштитени и загрозени диви видови.

(5) Увозот или извозот на одреден строго заштитен див вид на растенија, габи или животни за размена или јавно изложување се врши на начин и постапка утврдена со членот 30 од овој закон.

II 2.1.5. Чување и одгледување на диви животински
видови

**Услови за чување и одгледување на диви
животински видови во заробеништво**

Член 32

(1) Забрането е чување и одгледување на диви животински видови во несоодветни услови во заробеништво.

(2) Владата на Република Македонија по претходно прибавено мислење од Националниот совет за заштита на природата ги пропишува условите за чување на диви животински видови во заробеништво.

**Чување и одгледување на диви животински видови во заробеништво
заради јавно изложување**

Член 33

(1) Физичко или правно лице може да чува и одгледува во заробеништво автохтони и алохтони диви животински видови со цел нивно јавно изложување за научни, едукативни или комерцијални цели, во зоолошки градини, аквариуми, терариуми или слични објекти по претходно прибавена дозвола од министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата.

(2) Дозволата од ставот (1) на овој член, се издава доколку се исполнети условите пропишани во членот 32 став (2) на овој закон.

(3) Формата и содржината на образецот на кој се издава дозволата од ставот (1) на овој член, ја пропишува министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата.

(4) Против решението со кое се одбива издавање на дозволата, од ставот (3) на овој член, може да се изјави жалба до Комисијата на Владата на Република Македонија за решавање на управни работи во втор степен од областа на заштитата на природата во рок од осум дена од денот на приемот на решението.

II 2.1.6. Посебна заштита на дивите видови

Црвена листа и црвена книга

Член 34

(1) Дивите растителни, габни и животински видови се распоредуваат согласно со следнава категоризација на нивната загрозеност:

- 1) истребени видови;
- 2) загрозени видови од истребување;
- 3) загрозени видови;
- 4) ранливи видови и
- 5) ретки видови.

(2) Владата на Република Македонија на предлог на министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата, а по претходно прибавено мислење од Националниот совет за заштита на природата, ги прогласува загрозените видови од ставот (1) на овој член.

(3) Актот од ставот (2) на овој член, се состои од:

- 1) листа на видови според категоризацијата од ставот (1) на овој член (црвена листа) и
- 2) описи, распространување и други карактеристики на видовите од црвената листа, како и мерки за подобрување на состојбата на загрозените видови (црвена книга).

(4) Актот од ставот (2) на овој член, го составува и ажурира надлежниот орган за вршење на стручни работи од областа на заштитата на природата во согласност со резултатите од спроведените научни анализи.

Строго заштитени диви видови и заштитени диви видови

Член 35

(1) Загрозените диви видови можат да бидат прогласени за строго заштитени диви видови и заштитени диви видови.

(2) Со прогласување на загрозените диви видови за строго заштитени и заштитени се стекнуваат со статус на природно наследство.

(3) Министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата, врз основа на научна анализа на загрозеноста на одредени видови и обврските кои произлегуваат од меѓународните договори ратификувани од Република Македонија, а по претходно прибавено мислење од Националниот совет за заштита на природата ги определува строго заштитените диви видови и заштитените диви видови.

(4) На загрозените диви видови определени согласно со ставот (2) од овој член, се применуваат мерки и активности за заштита предвидени во актот од членот 34 став (2) на овој закон, како и други мерки и активности за заштита предвидени со овој закон.

(5) Министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата, во согласност со постапката пропишана врз основа на ставот (3) од овој член, може да ја укине заштитата на одреден див вид кој повеќе не е загрозен, или може да пренесе одреден вид од една во друга категорија на заштита.

Привремена заштита на загрозените диви видови

Член 36

(1) Дивите видови од членот 35 став (1) на овој закон, за кои се води постапка за нивно прогласување за строго заштитени и заштитени диви видови се ставаат под привремена заштита.

(2) Актот за ставање под привремена заштита на загрозените диви видови го донесува министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата по претходно прибавено мислење од Националниот совет за заштита на природата.

(3) Привремената заштита трае до прогласувањето на загрозените диви видови за строго заштитени и заштитени диви видови или најмногу шест месеца од денот на донесувањето на актот за ставање под привремена заштита.

Строго заштитени диви видови

Строго заштитен див вид

Член 37

(1) Строго заштитен див вид е:

- 1) див вид на кој му се заканува исчезнување на територијата на Република Македонија;
- 2) стеноендемски вид и
- 3) див вид за кој режимот на заштита е пропишан со меѓународни договори ратификувани од Република Македонија.

(2) Одреден див вид може да биде строго заштитен на целата територија на Република Македонија или на одредени локалитети.

Забранети активности за строго заштитени диви видови

Член 38

(1) Забрането е уништување, сеча или копачење на строго заштитените растенија и габите.

(2) Забрането е постапување со строго заштитените животни, кое се однесува на:

- 1) нивно намерно заробување, чување и отстрел;
- 2) намерно оштетување или уништување на нивните развојни облици, гнезда, легла, како и нивните живеалишта или делови од живеалишта;
- 3) нивно намерно вознемирување, особено во времето на размножувањето, одгледување на малечките, миграција, презимување, ако таквото вознемирување го загрозува нивниот натамошен опстанок;
- 4) намерно уништување или земање на јајца од природата и чување на глуви јајца и
- 5) прикривање, чување, одгледување, продавање, купување и отуѓување или на кој било начин прибавување и препарирање.

Дозвола за спроведување на забранети активности за строго заштитени диви видови

Член 39

(1) По исклучок министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата може да дозволи извршување на активности забранети со членот 38 од овој закон, поради:

- 1) заштита на растенијата, габите и животните;

2) спречување на значителни штети на посевите, сточниот фонд, шумите, рибниците, водите и другите облици на сопственост;

3) заштитата на безбедноста и здравјето на луѓето, како и друг повисок јавен интерес и

4) образованието и нужното размножување.

(2) Дозволата за вршење на активности забранети со членот 38 од овој закон, поради вршење на научно истражување, ја издава министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата.

(3) Заради одржување на поволна состојба на зачуваност на видот, министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата ги пропишува начинот и постапката под кои може да се врши ограничено и на селективна основа земање, чување и на друг начин користење на одредени строго заштитени диви видови во мали популации, во услови на строг надзор.

Дозволени активности за строго заштитени диви животински видови

Член 40

(1) Дозволено е да се отстранат од природата и да се предадат на овластени правни или физички лица:

1) пронајдени мртви примероци од строго заштитени диви животински видови и

2) примероци од строго заштитени диви животински видови кои се болни или повредени, така што да не се способни да преживеат самостојно во природата.

(2) Пронаоѓачот е должен веднаш да го пријави пронаоѓањето на мртви, болни и повредени единки од строго заштитени диви животински видови на надлежниот орган за вршење на стручни работи од областа на заштитата на природата.

(3) Министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата врз основа на пријавата од пронаоѓачот, одлучува за натамошното постапување со пронајдените единки на строго заштитени видови од ставот (2) на овој член.

Заштитени диви видови

Заштитен див вид

Член 41

Заштитени диви видови се:

1) автохтони диви видови кои се загрозувани или ретки, но не им се заканува изумирање на територијата на Република Македонија;

2) диви видови кои не се загрозувани, но поради нивниот изглед лесно можат да се заменат со некој загрозуван див вид и

3) диви видови за кои соодветниот начин на заштита е предвиден со меѓународните договори ратификувани од Република Македонија.

Користење на заштитен див вид

Член 42

(1) Користењето на заштитените диви видови се врши на начин и во обем кој нема да ја доведе во опасност поволната состојба на нивната зачуваност.

(2) Министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата во согласност со министерот надлежен за вршење на работите од областа на шумарството, ловството и рибарството ги пропишува мерките и активностите за заштита и начинот и обемот на користење на заштитените диви видови во согласност со одредбите на овој или друг закон.

(3) Мерките и активностите определени во прописот од ставот (2) на овој член, се во согласност со одредбите за заштита на миграторните видови диви животни утврдени со меѓународни договори ратификувани од Република Македонија.

(4) Врз основа на податоците од евиденцијата која ја води надлежниот орган за вршење на стручни работи од областа на заштитата на природата во согласност со овој закон, министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата може да го забрани или ограничи користењето на определен заштитен див вид.

Неселективни средства за заробување или отстрел на заштитени диви животински видови

Член 43

Забранета е употребата на неселективни средства за заробување или отстрел на заштитени диви животински видови, како и на средства кои можат да предизвикаат локално исчезнување или сериозно вознемирување на популациите на тие видови, потоа средства забранети согласно со меѓународните договори ратификувани од Република Македонија, а особено:

- 1) стапици;
- 2) живи животни, ослепени или осакатени животни кои се користат како мамки;
- 3) електрични убиствени или зашметувачки направи;
- 4) вештачки светлечки тела;
- 5) леќи и други заслепувачки направи;
- 6) аудионаправи (магнетофони, касетофони и друго) кои емитуваат звуци на довикувања, болка или јавување;
- 7) направи за осветлување на целта;
- 8) оптички нишани за ноќен лов со можност за електронско зумирање;
- 9) експлозиви;
- 10) отрови и зашметувачки средства, како и отровни и зашметувачки мамки;
- 11) полуавтоматско или автоматско оружје со магацин кој може да содржи повеќе од две парчиња муниција и самострел;
- 12) летала;
- 13) моторни возила во движење и
- 14) други средства утврдени со меѓународни договори ратификувани од Република Македонија.

II 2.1.7. Генетска разновидност

Земање на генетски и биолошки материјал од природата

Член 44

(1) Земањето на генетски и биолошки материјал од природата заради негова употреба не смее да го загрозува опстанокот на живеалиштата или видовите популации во нивните живеалишта.

(2) Генетски материјал е дел од растение, габа и животно или микроорганизам кој содржи наследни информации.

(3) Биолошки материјал се микороорганизми, вируси, клеточни култури и култури на ткиво.

(4) Владата на Република Македонија по предлог на министерот надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата, а по претходно прибавено мислење од Националниот совет за заштита на природата, ги пропишува условите, начинот и постапката за земањето и користењето на генетски и биолошки материјал од природата.

Генбанки

Член 45

(1) Заради зачувување на видовите или нивниот генетски материјал се установуваат генбанки, сочинети од контролираните или култивираните популации или делови од габи, животни или растенија, особено семе, спории, репродуктивни клетки и друг биолошки материјал.

(2) Генбанки можат да основаат и да водат акредитирани правни лица во согласност со закон.

II 2.1.8. Генетски изменети организми

Генетски изменети организми

Член 46

(1) Генетски изменет организам е организам, со исклучок на човечките суштества, во кој генетскиот материјал е изменет на начин што не се јавува во природата – со спарување и/или со природно реструктурирање.

(2) Заради спречување на негативното влијание на генетски изменетите организми врз зачувувањето и одржливото користење на биолошката разновидност, здравјето на луѓето и животната средина, се спроведуваат мерки и активности утврдени со закон.

II 2.2. Живеалишта и екосистеми

Остварување на заштитата на живеалиштата и екосистеми

Член 47

(1) Заштитата на екосистеми и живеалиштата се остварува преку спроведување на мерки и активности за заштита на природата, одржливото користење на природните богатства и планирањето и уредувањето на просторот.

(2) Надлежниот орган за вршење на стручни работи од областа на заштитата на природата ја следи состојбата со загрозените и значајните живеалишта во екосистеми согласно со одредбите на овој закон.

Поволна состојба на зачуваност

Член 48

(1) Заштитата на екосистеми се обезбедува со заштита на типовите живеалишта во поволна состојба на зачуваност.

(2) Типот на живеалиште е во поволна состојба на зачуваност, ако:

1) територијата на која е распространето и површината која ја покрива се стабилни или се зголемуваат;

2) постојат, односно во догледна иднина ќе се создаде специфична структура и функции потребни за неговиот долгорочен опстанок и

3) загарантирана е поволната состојба на неговите видови.

Следење на состојбата на типовите загрозени живеалишта

Член 49

(1) Типовите загрозени живеалишта се означуваат на карта, а нивната состојба на загрозеност се утврдува, проценува и следи.

(2) Начинот на изготвувањето, одржувањето и означувањето на картата од ставот (1) на овој член, начинот на вршењето на процената на состојбата и загрозеноста на типовите живеалишта, типовите живеалишта, како и загрозените и ретки типови живеалишта ги пропишува министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата.

(3) Следењето на состојбата и загрозеноста на живеалиштата го врши надлежниот орган за вршење на стручни работи од областа на заштитата на природата, а можат да го спроведуваат и акредитирани правни лица.

Мерки за зачувување на типовите живеалишта во поволна состојба на зачуваност

Член 50

(1) Мерките за зачувување на типовите живеалишта во поволна состојба на зачуваност ги пропишува министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата по претходно прибавено мислење од министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на земјоделството, шумарството, ловството и рибарството.

(2) Мерките за зачувување на типовите живеалишта во поволна состојба на зачуваност се вклучуваат во изработката на просторните и урбанистичките планови.

(3) Физичките и правните лица кои вршат дејности на подрачјето на распространување на типовите живеалишта се должни да ги спроведуваат пропишаните мерки од ставот (1) на овој член.

Еколошки значајно подрачје

Член 51

(1) Еколошки значајно подрачје е подрачје кое во голема мера придонесува за заштитата и зачувувањето на биолошката разновидност во Република Македонија.

(2) Еколошки значајни подрачја особено се:

1) подрачја со типови живеалишта кои се карактеризираат со особена биолошка разновидност и/или се добро зачувани;

2) подрачја на живеалишта со загрозени или ендемични видови;

3) подрачја со типови живеалишта кои значително придонесуваат за зачувувањето на природната рамнотежа;

4) подрачја со ретки или загрозени типови живеалишта;

5) подрачја на зачувани шумски целини;

6) подрачја на живеалишта на видови кои се заштитени врз основа на меѓународна конвенција ратификувана од Република Македонија;

7) подрачја кои опфаќаат патишта и одморалишта на миграторни видови;

8) подрачја кои придонесуваат за генетската поврзаност на популациите на одредени видови, односно еколошки коридори или

9) подрачја кои на поинаков начин придонесуваат за зачувувањето на биолошката разновидност.

(3) Еколошки значајните подрачја можат да бидат дел од еколошката мрежа.

Меѓународно еколошки значајно подрачје

Член 52

(1) Меѓународно еколошки значајно подрачје е она подрачје кое на меѓународно ниво е значајно за зачувување или постигнување на подобра состојба на видовите, нивните живеалишта или типови живеалишта.

(2) Владата на Република Македонија по предлог на министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата ги утврдува меѓународно еколошки значајните подрачја и начинот на нивното управување на територијата на Република Македонија, во согласност со меѓународните договори за заштита на природата ратификувани од Република Македонија.

(3) Со начинот на управувањето со меѓународно еколошки значајните подрачја утврден со актот од ставот (2) на овој член, се обезбедува зачувување и подобрување на својствата значајни за зачувување на поволната состојба на типот на живеалиште или на дивиот вид.

Еколошка мрежа

Член 53

(1) Заради зачувување, одржување или обновување до поволна состојба на зачуваност на еколошки значајните подрачја се воспоставува кохерентна еколошка мрежа на посебни подрачја на зачувување.

(2) Еколошка мрежа го претставува системот на меѓусебно поврзани или просторно блиски еколошки значајни подрачја, кои со урамнотежена биогеографска распореденост значително придонесуваат за заштитата на природната рамнотежа и биолошката разновидност.

(3) Владата на Република Македонија ги утврдува еколошки значајните подрачја, еколошката мрежа и системот на еколошки коридори, како и меѓународно еколошки значајните подрачја и начинот на нивното управување на територијата на Република Македонија, во согласност со меѓународните договори ратификувани од Република Македонија од членот 52 став (2) на овој закон, на предлог од министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата, а по претходно прибавено мислење од Националниот совет за заштита на природата.

(4) Еколошката мрежа по своите карактеристики, принципи, мерки и обем на заштита во целост соодветствува со европската кохерентна еколошка мрежа "НАТУРА 2000".

Шумски живеалишта и екосистеми

Член 54

Зачувувањето на биолошката разновидност во шумските екосистеми се спроведува со заштита на шумите во рамките на заштитените подрачја, како и преку општите и посебните планови за стопанисување и заштита на шумите, во согласност со одредбите на овој закон и друг закон.

Води и водни живеалишта и екосистеми

Член 55

(1) Водите и водните живеалишта, во смисла на овој закон, претставуваат природно богатство и се зачувуваат во нивната природна состојба.

(2) Водните живеалишта ги вклучуваат езерата, акумулациите, барите, мочуриштата и други водни површини, како и извори, потоци, реки и други водотеци со крајбрежниот појас кој не е помал од 10 метра од бреговата линија утврдена при постоење на највисок водостоп.

Биолошки минимум на водни живеалишта

Член 56

(1) Заради заштита на опстанокот на природното богатство и зачувувањето на биолошката и пределската разновидност во водните живеалишта е забрането преградување на водотеците на начин кој придонесува за деградирање на живеалиштето, намалување на количеството на вода под биолошкиот минимум, исушување, затрупување на изворите, мочуриштата и другите водни живеалишта.

(2) Биолошки минимум на водни живеалишта претставува најмала количина на површинска вода која мора да се обезбеди во текот на целата година, освен во случаите кога природниот проток е понизок од одредениот биолошки минимум, која овозможува зачувување на природната рамнотежа на водните живеалишта и својствата на водотеците што ги определуваат карактеристики на пределските типови и не ја намалуваат состојбата на еколошките параметри на површинската вода.

(3) Количеството на вода во водните живеалишта од ставот (2) на овој член, потребно за опстанокот на дивите видови чиешто живеалиште е, како и за зачувувањето на биолошката и пределската разновидност, се утврдува според методологија усвоена согласно со Законот за водите.

Спречување на загадување на водни живеалишта

Член 57

(1) Заради заштита на биолошката и пределската разновидност во водните живеалишта се преземаат мерки и активности за спречување на загадувањето на водните живеалишта и водите кои се влеваат во водните живеалишта, согласно со одредбите на овој или друг закон.

(2) Надлежните органи кои во рамките на својот делокруг утврден со закон, како и физичките и правните лица кои вршат стопанска или друга дејност, се должни да обезбедат прочистување на комуналните и индустриските отпадни води кои се влеваат во водите на водните живеалишта.

Забрана на изградба на објекти или стопанисување со крајбрежјето на водните живеалишта

Член 58

Забранета е изградбата на објекти или стопанисување со природните богатства крај природните извори, покрај брегот на природните водотеци, крајбрежјето на природните или вештачките езера, како и плавените рамнини на водотеците, освен ако тоа не е уредено со закон или друг пропис или е определено во планската документација.

Ограничување на риболов или друга употреба на водни живеалишта

Член 59

Заради заштитата на одредени строго заштитени видови или типови водни живеалишта министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата може, по претходно прибавена согласност од министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на рибарството, привремено или трајно да ги ограничи за риболов или друга употреба, деловите на водните живеалишта.

Живеалишта и екосистеми на пасишта

Член 60

(1) Заради заштита на биолошката и пределската разновидност со пасиштата и тревните површини се стопанисува преку нивно користење на традиционален начин.

(2) Начинот на користење и заштита на значајните или загрозени типови живеалишта на пасишта го пропишува министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата во согласност со министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на земјоделството и шумарството.

Меѓни живеалишта и екосистеми

Член 61

(1) Заради заштита на биолошката и пределската разновидност на обработливите површини се заштитуваат значајните меѓни живеалишта на начин пропишан со овој закон.

(2) При арондација треба да се зачуваат постојните или да се создаваат нови живеалишта од ставот (1) на овој член, да се планира нивниот распоред и големина на начин со што се обезбедуваат значајните вредности на живеалиштата за биолошката и пределската разновидност.

Високопланински живеалишта и екосистеми

Член 62

(1) Заради заштита на биолошката и пределската разновидност на високопланинските живеалишта и екосистеми се забранува каква било антропогена активност освен онаа поврзана со традиционалното сточарство.

(2) Се забранува изградба на објекти, освен оние кои се потребни за спроведување на традиционалното сточарство, преградување или прокопување доводни или одводни канали, како и интродукција на алохтони видови на/во глацијалните високопланински езера.

(3) Се забранува експлоатација на карпи и минерали од карпестите високопланински живеалишта.

Живеалишта и екосистеми во урбано подрачје

Член 63

Заради заштита на биолошката и пределската разновидност на урбано подрачје, со изработката на урбанистичките планови, во зависност од видот на планот, се обезбедува меѓусебна поврзаност на истите типови живеалишта, зачувување на постојните и создавање на зелени површини, дрвореди, водотеци и стагнантни водни тела, како и други живеалишта, со давање предност на автохтоните видови и живеалишта.

Живеалишта и екосистеми во спелеолошки објекти

Член 64

(1) Спелеолошките објекти кои претставуваат живеалишта на ендемични видови можат да стекнат статус на природно наследство.

(2) Спелеолошки објекти, во смислата на овој закон, се природно формирани подземни простории подолги од 5 метра во кои може да влезе човек, а димензиите на влезот им се помали од длабочината и должината на објектот (пештери, јами, понори).

II 3. Заштитени подрачја

Систем на заштитени подрачја

Член 65

(1) Системот на заштитени подрачја се воспоставува заради заштита на биолошката разновидност во рамките на природните живеалишта, процесите кои се случуваат во природата, како и абиотичките карактеристики и пределската разновидност.

(2) Со прогласувањето на подрачјето за заштитено тоа се стекнува со статус на природно наследство.

(3) Системот на заштитени подрачја од ставот (1) на овој член, претставува дел од меѓународните мрежи на заштитени подрачја, во согласност со меѓународните договори ратификувани од Република Македонија.

II 3.1. Категории заштитени подрачја

Категоризација на заштитени подрачја

Член 66

(1) Категории на заштитени подрачја, во смисла на овој закон, се:

- 1) строг природен резерват;
- 2) национален парк;
- 3) споменик на природата;
- 4) парк на природата;
- 5) заштитен предел и
- 6) повеќенаменско подрачје.

(2) Заштитените подрачја од ставот (1) на овој член опфаќаат природни живеалишта, екосистеми, геолошки и физичко-географски формации кои се карактеристични на територијата на Република Македонија.

(3) Со прогласувањето на нови заштитени подрачја пред се треба да се воспостави репрезентативно покривање на типовите живеалишта и екосистеми кои опстојуваат на територијата на Република Македонија.

(4) Спомениците на културата во рамките на заштитените подрачја уживаат заштита соодветна на нивниот статус во согласност со закон.

Прекугранично поврзување на заштитени подрачја

Член 67

(1) Категориите на заштитени подрачја од членот 66 на овој закон, можат прекугранично да се поврзуваат со заштитени подрачја на териториите на соседните држави на Република Македонија.

(2) Плановите за управување со заштитени подрачја од ставот (1) на овој член ги донесуваат спогодбено субјектите надлежни за управување со заштитените подрачја на двете држави.

II 3.1.1. Строг природен резерват

Категорија строг природен резерват

Член 68

(1) Строг природен резерват е подрачје кое поради своите значајни или карактеристични екосистеми, геолошки или физичко-географски карактеристики и/или видови, како и изворно сочувана дивина, стекнува статус на природно наследство, првенствено заради спроведување на научни истражувања или мониторинг на заштитата.

(2) Пространоста на подрачјето на кое се протега строгиот природен резерват обезбедува интегритет и остварување на целите поради кои го стекнало статусот на природно наследство.

(3) Зачувувањето на биолошката разновидност во рамките на строгиот природен резерват се постигнува преку заштита без какво било свесно влијание врз природните процеси во живеалиштето или популациите на видовите.

План за управување со строг природен резерват

Член 69

За управување со строгиот природен резерват, органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата го задолжува надлежниот орган за вршење на стручни работи од областа на заштитата на природата да изработи план за управување со строгиот природен резерват.

Начин на управување со строг природен резерват

Член 70

Со строгиот природен резерват се управува на начин со кој се обезбедува:

- 1) зачувување на живеалиштата, екосистемите и видовите во природна состојба;
- 2) одржување на генетските ресурси во динамична и еволутивна состојба;
- 3) одржување на природно воспоставените еколошки процеси;
- 4) заштита на структурните пределски карактеристики;
- 5) заштита на автентичната природа заради научни студии, мониторинг или образовни цели;
- 6) намалување на нарушувањата во природата преку грижливо планирање и спроведување на научни истражувања и други дозволени активности и
- 7) ограничување на пристапот на јавноста.

Забранети активности во строг природен резерват

Член 71

(1) Забрането е во строгиот природен резерват преземањето на други активности, освен:

- 1) заштита и контрола во строгиот природен резерват;
- 2) студиски посети во функција на остварување на научно истражување;
- 3) движење на луѓе по утврдени патеки во образовни цели и
- 4) собирање на семе и семенски материјал, диви растенија, габи и животни заради научни истражувања, како и заради обновување на популациите на друго подрачје, на начин и во период кои нема да предизвикаат нарушување на екосистемот.

(2) Министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата издава дозвола за спроведувањето на активностите од ставот (1) точки 2, 3 и 4 на овој член.

II 3.1.2. Национален парк

Категорија национален парк

Член 72

(1) Националниот парк е пространо претежно неизменето подрачје на копно или вода со особени повеќекратни природни вредности, кое опфаќа еден или повеќе сочувани или незначително изменети екосистеми, а првенствено е наменет за зачувување на изворното природно, културно и духовно богатство.

(2) Националниот парк има научно-истражувачка, културна, воспитно-образовна и туристичко-рекреативна намена.

План за управување со национален парк

Член 73

(1) Јавната установа – Национален парк донесува план за управување со националниот парк, по претходна согласност од органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата.

(2) Во планот за управување со националниот парк се пропишани посебните мерки и активности за заштита на карактеристичните природни вредности и изворната состојба во која тие се наоѓаат, поради која се стекнува со статус на природно наследство.

Начин на управување со национален парк

Член 74

Со националниот парк се управува интегрално на целата територија на начин со кој се обезбедува:

- 1) заштита на природните подрачја од национално и меѓународно значење за културни, научни, воспитно-образовни и туристичко-рекреативни цели;

2) стабилност на еколошките процеси и разновидноста преку трајно зачувување на репрезентативните физичко-географски региони, биоценози, генетски ресурси и видови во автентична состојба;

3) создавање на услови за развој на туризмот во согласност со принципот на одржлив развој и

4) остварување на културни, научни, образовни и рекреативни цели, кое во исто време ја одржува природната состојба на подрачјето.

Забранети активности во национален парк

Член 75

(1) Забрането е спроведување на активности со кои се загрозува изворноста на природата во националниот парк, како и палење на огин на територијата на националниот парк, освен на посебно утврдени места дефинирани со планот за управување на националниот парк.

(2) Во националниот парк може да се вршат туристичко-рекреативни дејности, како и екстензивно земјоделство и рибарство на начин кој не го загрозува опстанокот на видовите и нивната природна рамнотежа, согласно со одредбите на овој закон.

II 3.1.3. Споменик на природата

Категорија споменик на природата

Член 76

(1) Споменик на природата е дел на природата со една или повеќе природни карактеристики и специфични, загрозени или ретки обележја, својства или форми и има посебна научна, културна, воспитно-образовна, духовна, естетска и/или туристичка вредност и функција.

(2) Споменици на природата се: езера, реки, клисури, водопади, извори, пештери, формации на карпи, геолошки профили, минерали и кристали, фосили, ретки или автохтони дрвја и грмушки кои се одликуваат со голема старост и специфични хабиетуелни карактеристики, како и ограничени мали подрачја на ендемски и ретки животински или растителни заедници значајни по својата научна вредност.

(3) Во спомениците на природата и во нивната непосредна близина не се дозволени активности кои ги загрозуваат нивните обележја и вредностите, заради кои се прогласени за споменици на природата.

План за управување со споменик на природата

Член 77

(1) Субјектот кој согласно со актот за прогласување е задолжен за управувањето со споменикот на природата, донесува план за управување со споменикот на природата во кој се утврдени посебните мерки и активности за заштита.

(2) Мерките и активностите за заштита на спомениците на природата, формата и содржината на образецот на дозволата за спроведување на посебните мерки и активности за заштита и обнова на споменикот на природата, ги пропишува министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата.

(3) Министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата во врска со актот од ставот (2) на овој член издава дозвола за спроведување на посебните мерки и активности за заштита и обнова на споменикот на природата.

Начин на управување со споменик на природата

Член 78

Со споменикот на природата се управува на начин со кој се обезбедува:

- 1) трајно зачувување и заштита на природните карактеристики и специфичните, загрозените или ретките обележја, својства или форми;
- 2) услови за спроведување на научни истражувања и воспитно-образовни активности поврзани со нивните природни карактеристики и
- 3) спречување на активности кои негативно влијаат врз неговите природни карактеристики.

II 3.1.4. Парк на природата

Категорија парк на природата

Член 79

(1) Парк на природата е подрачје кое поседува еден или повеќе изворни, ретки и карактеристични компоненти на природата (растителни, габни и животински видови и заедници, релјефни форми, хидролошки вредности и друго).

(2) Паркот на природата може да биде ботанички, зоолошки, геолошки, геоморфолошки и хидролошки.

План за управување со паркот на природата

Член 80

За управување со паркот на природата, субјектот кој согласно со актот за прогласување е задолжен за управувањето со споменикот на природата изработува план за управување со паркот на природата.

Начин на управување со паркот на природата

Член 81

Со паркот на природата се управува на начин со кој се обезбедува:

- 1) одржување на условите потребни за заштита на значајните видови, популации и заедници или физичко-географските карактеристики;

2) олеснето спроведување на научни истражувања и следење на состојбите како примарни активности поврзани со одржливото користење на ресурсите;

3) определување на посебни места во рамките на паркот на природата заради спроведување на воспитно-образовни активности за карактеристиките на подрачјето и управувањето со дивите видови и

4) елиминирање и спречување на експлоатација и деградација на природата во подрачјето прогласено за парк на природата.

Забранети активности во паркот на природата

Член 82

Забрането е преземање дејствија, на несоодветно искористување на земјиштето во паркот на природата, како и активности со несоодветен карактер и интензитет, кои можат да ги нарушат својствата заради кои подрачјето се прогласува за парк на природата.

Мерки и активности за заштита на паркот на природата

Член 83

(1) Субјектот задолжен за вршењето на работите на управување, согласно со актот за прогласување, во рамките на планот за управување со паркот на природата, утврдува мерки и активности за заштита на значајните видови, популации и заедници или физичко-географските карактеристики поради кои подрачјето стекнува статус на природно наследство.

(2) Мерките и активностите од ставот (1) на овој член ги пропишува министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата.

II 3.1.5. Заштитен предел

Категорија заштитен предел

Член 84

(1) Заштитен предел е подрачје каде што интеракцијата на луѓето со природата во текот на времето создала предел со особени карактеристики и естетско, еколошко, културно-историско или етнографско значење, карактеристични само за тоа подрачје, кое притоа поседува значително висока биолошка разновидност.

(2) Заштитата на интегритетот на традиционалниот начин на користење на земјиштето и организацијата на населените места, обичаите и верувањата е особено значајно за заштитата, одржувањето и еволуцијата на заштитениот предел.

План за управување со заштитен предел

Член 85

За управување со заштитениот предел, субјектот кој согласно со актот за прогласување е задолжен за вршење на работите на управувањето изработува план за управување со заштитениот предел.

Начин на управување со заштитениот предел

Член 86

Со заштитениот предел се управува на начин со кој се обезбедува:

- 1) одржување на хармоничната интеракција на природата и културата преку заштитата на пределот и продолжувањето на традиционалниот начин за користење на земјиштето, градба и општествени и културни манифестации;
- 2) поддршка на начинот на живот и економските активности кои се хармонизирани со природата и заштитата на социјалната и културната основа на заедниците кои живеат на тоа подрачје;
- 3) одржување на разновидноста на пределот и живеалиштата, како и на видовите и екосистемите;
- 4) спречување на активности за искористување на земјиштето кое не соодветствува на заштитата по својот обем, интензитет или карактер и
- 5) организирање на јавни посети, туристичко-рекреативни активности, како и воспитно-образовни и научно-истражувачки активности согласно со степенот на заштита, а во врска со постојните карактеристики на подрачјето.

Заштита на заштитени подрачја од други категории во заштитениот предел

Член 87

Заштитените подрачја од друга категорија кои се наоѓаат во рамките на подрачјето прогласено за заштитен предел уживаат заштита согласно со категоријата за која се прогласени.

II 3.1.6. Повеќенаменско подрачје

Категорија повеќенаменско подрачје

Член 88

(1) Повеќенаменското подрачје е подрачје кое вообичаено се распространува на релативно голема територија на копно и/или вода, кое е богато со води, шуми или ливади и може да биде искористено за лов, риболов или туризам, или за размножување на диви животни.

(2) По исклучок од ставот (1) на овој член, повеќенаменското подрачје како заштитено подрачје, во смисла на овој закон, е подрачје богато со води, шуми и ливади, а кое е од исклучително значење за потребите на одбраната.

(3) Повеќенаменското подрачје може да биде антропогено изменето, како и да опфаќа населби.

(4) Повеќенаменското подрачје не мора да опфаќа еколошки значајни подрачја или други вредности од национален интерес.

Воспоставување на повеќенаменско подрачје

Член 89

(1) Повеќенаменското подрачје се воспоставува во согласност со потребите на заштитата на природата и спроведување на економски активности и користење на природното богатство, а особено заради обезбедување целовитост на еколошката мрежа, како еколошки коридор.

(2) Со цел да се обезбеди трајно и одржливо користење на природното богатство, во рамките на повеќенаменското подрачје, може да се дозволи заштита и зонирање во разумна мера.

(3) Остварувањето на активностите на одбраната во повеќенаменското подрачје од членот 88 став (2) на овој закон, се врши на начин кој обезбедува заштита на природата, спроведување на економските активности и користење на природното богатство.

План за управување со повеќенаменското подрачје

Член 90

За управување со повеќенаменското подрачје, план за управување со повеќенаменското подрачје изготвува субјектот кој согласно со актот за прогласување е задолжен за вршење на работите на управувањето.

II 3.1.7. Стекнување меѓународен статус на заштита

Стекнување на меѓународен статус на заштита

Член 91

(1) Заштитеното подрачје може да биде номинирано за стекнување на меѓународно признат статус на природно наследство согласно со меѓународните договори ратификувани од Република Македонија.

(2) Одлука за номинација, во смисла на ставот (1) на овој член, донесува Владата на Република Македонија по предлог на министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата, а по претходно прибавено мислење на Националниот совет за заштита на природата.

II 3.2. Постапка за прогласување на заштитено подрачје

Начин на прогласување на заштитено подрачје

Член 92

(1) Строги природни резервати, национални паркови и споменици на природата се прогласуваат за заштитено подрачје со закон.

(2) Парковите на природата, заштитените предели и повеќенаменските подрачја за заштитени подрачја ги прогласува Владата на Република Македонија.

(3) Со прогласувањето на заштитено подрачје истото стекнува статус на природно наследство.

(4) Актот за прогласување на заштитено подрачје содржи: назив на заштитеното подрачје, категорија на заштита, географски карактеристики и други основни обележја, границите на распространување, зонирање на заштитеното подрачје, режим на заштита, субјект кој ќе управува и други прашања утврдени со актот за прогласување.

Зонирање на заштитено подрачје

Член 93

(1) Со актот за прогласување од членот 92 на овој закон, во заштитеното подрачје можат да се установат особено следниве зони:

- 1) зона за строга заштита;
- 2) зона за активно управување;
- 3) зона за одржливо користење и
- 4) заштитен појас.

(2) Активностите и дејностите кои можат да се вршат во зоните кои се установуваат согласно со ставот (1) на овој член, се определуваат со актот за прогласување за заштитено подрачје од членот 92 на овој закон и планот за управување со заштитеното подрачје.

Поднесување на предлог за прогласување на заштитено подрачје

Член 94

(1) Предлог за прогласување за строг природен резерват, национален парк и споменик на природата можат да дадат органите на државната управа, советот на општината, советот на општината од градот Скопје и Советот на градот Скопје на чие подрачје се наоѓаат научни установи, други органи, организации и институции.

(2) Предлог за прогласување на парк на природата, заштитен предел и повеќенаменско подрачје за заштитено подрачје покрај овластените предлагачи од ставот (1) на овој член, можат да дадат и физички и правни лица.

(3) Предлозите од ставовите (1) и (2) на овој член, се доставуваат до органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата и покрај другото содржат: основа за поднесување на предлогот, картографски приказ, како и стручна студија за основаноста на предлогот.

Прифатливост на предлогот за прогласување на заштитено подрачје

Член 95

(1) Органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата по разгледувањето на предлогот за прогласување заштитено подрачје и мислењето од Националниот совет за заштита на природата и предлага на Владата на Република Македонија донесување на одлука за прифатливоста на предлогот и за натамошната постапка за прогласување на заштитеното подрачје.

(2) Органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата по одлуката на Владата на Република Македонија ја спроведува јавната расправа по предлогот.

Одлучување по конечниот предлог за прогласување на заштитено подрачје

Член 96

(1) По завршената јавна расправа по предлогот, органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата го изработува конечниот предлог за прогласување на заштитено подрачје и го доставува до Владата на Република Македонија.

(2) Конечниот предлог за прогласување на заштитено подрачје особено содржи мислење од завршената јавна расправа и акт за прогласување за заштитено подрачје.

(3) Владата на Република Македонија го разгледува и усвојува предлогот за прогласување на заштитено подрачје и одлучува за прогласувањето, односно за натамошното постапување по предлогот.

Привремена заштита

Член 97

(1) Деловите на природата за кои се води постапка за нивно прогласување за заштитено подрачје, се ставаат под привремена заштита.

(2) Решение за привремена заштита на деловите на природата од ставот (1) на овој член, го донесува Владата на Република Македонија.

(3) Привремената заштита трае една година од денот кога е донесено решението од ставот (2) на овој член, или најдоцна до донесувањето на актот за прогласување на заштитено подрачје.

II 3.3. Планови за управување со заштитени подрачја

Донесување на планови за управување со заштитени подрачја

Член 98

(1) Заради остварување на заштитата на заштитените подрачја, субјектите надлежни за вршењето на активностите на управување и заштита донесуваат планови за управување и годишни програми за заштита на природата.

(2) Министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата ја пропишува содржината на плановите за управување со заштитените подрачја и годишните програми за заштита на природата.

(3) Плановите за управување со заштитените подрачја треба да се во согласност со Просторниот план на Република Македонија и одредбите на овој закон и да ги содржат сите пропишани мерки и активности за заштита на природата, а особено:

1) изготвување на преглед на заштитеното подрачје и еколошки значајните подрачја во него, со нивните карактеристики и оценка на состојбата;

2) заштитни мерки и развојни насоки за заштитеното подрачје и еколошки значајните подрачја;

3) мерки за заштита на биолошката разновидност, особено мерки за зачувување на природните живеалишта;

4) мерки за заштита на карактеристичните предели;

5) утврдување на систем на мерки и активности за заштита од пожари и други природни катастрофи и

6) изготвување на картографски приказ на природните живеалишта.

(4) Плановите за управување со заштитените подрачја од ставот (1) на овој член, ги донесува субјектот задолжен за вршењето на работите на управување и заштита, согласно со актот за прогласување, по претходно прибавена согласност од органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата.

(5) Годишните програми за заштита на природата од ставот (1) на овој член, ги донесува субјектот задолжен за вршењето на работите на управување и заштита, согласно со актот за прогласување, по претходно прибавена согласност од надлежниот орган за вршење на стручни работи од областа на заштитата на природата.

(6) На делот на плановите за управување од ставот (1) на овој член, со кој се уредува системот на мерки и активности за заштита од пожари и други природни катастрофи, согласност дава надлежниот орган на државната управа определен со закон.

Важност на плановите за управување со заштитени подрачја

Член 99

(1) Плановите за управување со заштитените подрачја се донесуваат за период од десет години, а најдоцна во рок од две години од денот на прогласувањето на заштитено подрачје.

(2) Субјектите кои, согласно со одредбите на овој закон и актите за прогласување, се задолжени за вршење на работите на управувањето со заштитените подрачја, вршат оценка на резултатите постигнати со примената на планот за управување најдоцна до истекот на седмата година од денот на донесувањето на планот.

(3) Субјектите од ставот (2) на овој член, се должни да отпочнат со изготвување на нови планови за управување со заштитените подрачја, најдоцна една година пред истекот на рокот за кој се донесени.

Хармонизирање на плановите за управување со мерките и активностите за заштита

Член 100

Плановите за управување со заштитените подрачја треба да се усогласени со целите, мерките и активностите за заштита и управување со заштитените подрачја утврдени со овој закон, актот за прогласување на заштитено подрачје, меѓународните стандарди и меѓународните договори ратификувани од Република Македонија, како и просторно планската документација.

**Постапка за донесување на плановите
за управување со заштитените
подрачја**

Член 101

(1) Во постапката за донесувањето на плановите за управување со заштитеното подрачје, органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата и субјектите кои управуваат со заштитеното подрачје се должни да организираат јавна расправа.

(2) Мислењата, предлозите и препораките изнесени на јавната расправа се земаат предвид при изготвувањето на плановите за управување со заштитено подрачје.

**Контрола врз спроведувањето на
плановите за управување со
заштитените подрачја**

Член 102

Контрола врз спроведувањето на плановите за управување со заштитени подрачја врши органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата.

II 3.4. Режим на заштита

Просторни планови за заштитени подрачја

Член 103

(1) Заради уредување и користење на просторот на категориите заштитени подрачја по потреба се донесува просторен план. За категоријата национален парк, обврзно се донесува просторен план.

(2) Просторниот план на заштитено подрачје, во согласност со одредбите на овој закон, содржи:

1) текстуален дел:

- големина, граници и местоположба на паркот;
- состојба на природната средина;
- состојба на постојната просторна уреденост, организацијата и заштитата;
- цели и задачи за просторен развој;
- просторна разместеност на населението, населбите и туристичките локалитети;
- просторна разместеност на инфраструктурни системи и
- насоки и мерки за спроведување на планот и

2) графички дел:

- релјеф и геоморфолошки форми;
- педолошка карта;
- вегетациска карта;
- хидрографија;
- постојна просторна организација и
- опременост и изграденост на просторот.

Зона за строга заштита

Член 104

(1) Зона за строга заштита претставува дел од заштитеното подрачје со највисок интерес за заштитата, што се карактеризира со изворни, неизменети карактеристики на екосистемите, или има сосема мали промени како резултат на традиционални управувачки практики.

(2) Во зоната за строга заштита може да се разграничат:

- 1) изворно природни простори, без никаква интервенција на човекот и
- 2) простори со ограничена интервенција, каде што традиционалниот начин на стопанисување (управување) е сè уште присутен и служи за одржување на природните вредности на зоната.

(3) Во зоната за строга заштита се дозволени научно-истражувачки активности, доколку тие не се во спротивност со примарните цели на заштита на подрачјето.

(4) Заради одржување на карактеристиките на зоната за строга заштита субјектот кој управува со природното наследство е должен да обезбеди постојан мониторинг.

Зона за активно управување

Член 105

(1) Зоната за активно управување претставува зона од висок интерес за заштита, во која се потребни поголеми управувачки интервенции со цел реставрација, ревитализација или рехабилитација на живеалиштата, екосистемите и другите елементи од пределот.

(2) Во зоната за активно управување може да се вршат активности на управување кои се однесуваат на:

- 1) манипулирање со живеалишта и
- 2) манипулирање со видови.

(3) Во зоната за активно управување се дозволени активности од економски карактер кои немаат негативно влијание на примарната цел на заштита, како екотуризам или традиционално екстензивно земјоделство.

(4) Успешното управување со оваа зона, како и нејзиното натамошно трајно одржување, може да доведе до стекнување карактеристики на зоната за строга заштита.

Зона за одржливо користење

Член 106

(1) Зоната за одржливо користење претставува значителен дел од заштитеното подрачје кој не поседува високи вредности за заштитата, каде што се наоѓаат инфраструктурни објекти, објекти на културното наследство, типови на шумски насади коишто не се карактеристични за подрачјето, како и населени места со околното земјоделско земјиште.

(2) Долготрајното преземање на интервенции и мерки, може да доведе до стекнување карактеристики на зоната за активно управување.

Заштитен појас

Член 107

(1) Заштитен појас по правило е површина надвор од природното наследство и има улога да ги заштити зоните од членовите 104, 105 и 106 на овој закон со интерес за заштита од заканите што потекнуваат надвор од подрачјето на природното наследство.

(2) При вршењето на стопански дејности во рамките на заштитниот појас задолжително се применуваат мерките за заштита утврдени со овој закон.

(3) Заштитен појас се воспоставува и во рамките на заштитеното подрачје меѓу зоните чиј режим на заштита и управување меѓусебно се исклучува.

II 3.5. Спроведување на мерките на заштита

Непосредна заштита на заштитените подрачја

Член 108

(1) Непосредната заштита на заштитените подрачја ја спроведува чуварска служба основана или определена од субјектите кои, согласно со одредбите на овој закон и актите за прогласување, се задолжени за вршење на работите на управувањето со заштитените подрачја.

(2) Чуварите во националниот парк ги назначува раководниот орган на јавната установа која управува со националниот парк.

(3) За чувар на заштитено подрачје може да се назначи лице кое има средна стручна подготовка, во постапка и на начин пропишани од министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата во согласност со министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите во областа на внатрешните работи.

(4) По назначувањето за чувар на заштитено подрачје лицето полага стручен испит. Стручниот испит чуварот во заштитеното подрачје го полага согласно со програмата која ја пропишува министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата.

(5) Начинот и постапката на полагањето на стручниот испит од ставот (4) на овој член го пропишува министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата.

(6) Стручниот испит се полага пред тричлена комисија составена од двајца претставници од органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата и еден претставник од субјектот задолжен за вршење на работите на управувањето со заштитеното подрачје согласно со актот за прогласување.

Службена униформа и оружје на чуварската служба

Член 109

(1) Припадниците на чуварската служба при вршењето на службена должност носат службена униформа и оружје, а својот идентитет го докажуваат со службена легитимација.

(2) Министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата го пропишува изгледот на службената униформа и содржината и обликот на службената легитимација, како и начинот на издавањето и условите под кои може да се одземе легитимацијата.

(3) Начинот на користење и чување на огнено оружје кое го поседуваат припадниците на чуварската служба го пропишува министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата во согласност со министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на внатрешните работи во согласност со одредбите на овој и друг закон.

Остварување на непосредна заштита

Член 110

Непосредната заштита на заштитеното подрачје чуварската служба ја врши особено преку:

- 1) планирање, организирање и спроведување на поучни прошетки низ заштитено подрачје;
- 2) еколошка обука за посетителите на заштитеното подрачје и локалното население;
- 3) набљудување и следење на состојбата на растителните, габните и животинските видови, како и другите вредности на заштитеното подрачје;
- 4) соработка со водачите на научно-истражувачки и други дозволени проекти во заштитеното подрачје;
- 5) соработка со сопствениците и уживателите на правото на користење на недвижности во заштитеното подрачје заради заштита на природата;
- 6) надзор врз спроведувањето на дозволените активности во заштитеното подрачје и
- 7) грижа за одржувањето на инфраструктурните објекти во заштитеното подрачје.

Овластувања на чуварската служба при вршење на непосредна заштита

Член 111

При спроведувањето на заштитата припадниците на чуварските служби, меѓу другото, вршат:

- 1) заштита на живеалиштата и видовите од незаконска употреба и незаконски активности;
- 2) следење на спроведувањето на одредбите за управувањето со заштитеното подрачје од актот за прогласување, како и од плановите за управување;
- 3) контрола на сите дозволи за користење, други активности и движење во рамките на границите на заштитеното подрачје;

- 4) следење на спроведувањето на мерките за заштита од пожари и други природни катастрофи во рамките на границите на заштитеното подрачје;
- 5) следење на загадување со разни видови отпад на водите и почвата;
- 6) контрола на транспортот на дрва, шумски, земјоделски и други производи во рамките на границите на заштитеното подрачје;
- 7) придружување на групи посетители, обезбедување на информации, како и укажување на помош на посетителите;
- 8) учество во активности поврзани со ревитализација на живеалиштата и дивите видови и
- 9) вршат и други активности во согласност со актот за прогласување, со овој или друг закон.

Овластување на чуварската служба при вршење на службена должност

Член 112

(1) Во вршењето на службена должност припадниците на чуварската служба имаат право и должност меѓу другото:

- 1) да побараат лична карта или друга јавна исправа заради утврдување на идентитетот на лицата;
- 2) да прегледаат багаж, како и превозно средство;
- 3) привремено да го ограничат движењето на одредено подрачје;
- 4) да наплатат мандатна казна;
- 5) привремено да одземат противправно присвоен дел од живиот или неживиот свет, кои припаѓаат на заштитеното подрачје, како и средствата со кои е извршено присвојувањето;
- 6) да побараат воспоставување на претходна состојба, односно да наредат спречување и отстранување на штетните последици и
- 7) да поднесат прекршочна и кривична пријава.

(2) Средствата кои се наплаќаат како казна од ставот (1) точка 4 на овој член, се приход на буџетот.

II 3.6. Ограничувања во правниот промет и ограничување на правото на сопственост

Должности на сопственикот, односно корисникот кон заштитеното подрачје

Член 113

(1) Носителот на правото на користење, односно сопственикот на имот во заштитеното подрачје, е должен природното наследство да го чува, да се грижи за неговото одржување и навреме да ги презема пропишаните техничко-заштитни и други мерки потребни за заштита и одржување, во согласност со одредбите на овој закон.

(2) Носителот на правото на користење, односно сопственикот на имот во заштитено подрачје, е должен да побара согласност за сите инвестициони активности на користење, односно уживање на имотот во заштитеното подрачје од субјектот задолжен за вршење на работите на управувањето со заштитеното подрачје.

(3) Правата и обврските на носителот на правото на користење, односно сопственикот на имот во заштитеното подрачје се утврдуваат со актот за прогласување.

Надомест за ограничување на користењето

Член 114

Ако користењето на природното наследство во заштитеното подрачје на одреден начин е ограничено или забрането, сопственикот или корисникот има право на надомест за ограничувањето на користењето во согласност со прописите за надомест на штета.

Овозможување мониторинг на природата

Член 115

Носителот на правото на користење, односно сопственикот на имот во заштитеното подрачје е должен да овозможи мониторинг, истражување и проучување на природното наследство во заштитеното подрачје за научни цели на лицето кое за тоа има добиено претходна дозвола од министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата.

Експропријација на приватен имот заради заштита на природата

Член 116

Заради спроведување на заштитата на природното наследство или дел од заштитено подрачје кое се наоѓа на имотот на приватен сопственик може да се спроведе постапка за експропријација во согласност со закон.

II 4. Заштита на пределот

Заштита на пределска разновидност

Член 117

(1) Активностите во природата се планираат и се изведуваат на начин кој ќе обезбеди заштита на пределската разновидност и карактеристичните обележја на пределот во најголема можна мера.

(2) Користењето на природното богатство и планирањето и уредувањето на просторот треба да обезбеди зачувување на карактеристичните обележја на пределот, како и одржувањето на биолошките, геолошките и културните вредности кои го одредуваат неговото значење и естетското доживување.

(3) Заштитата на пределот се обезбедува и преку заштитата на живеалиштата и екосистемите во согласност со одредбите на овој закон.

Пределски типови

Член 118

(1) Пределите согласно со своите карактеристики и вредности се класификуваат во пределски типови.

(2) Пределските типови се класификуваат според особените и карактеристичните обележја кои ја изразуваат разновидноста на културното и природното наследство.

(3) Пределските типови ги пропишува министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата.

Следење на состојбата на пределските типови

Член 119

(1) Пределските типови се проучуваат, нивните својства, чувствителност и загрозеност се анализира и следи, а промените на особените и карактеристичните обележја се регистрираат.

(2) Под особени и карактеристични обележја на пределот се подразбираат деловите на природата карактеристични за одредени пределски типови или антропогените компоненти на пределот кои имаат природна, историска, културна, научна или естетска вредност.

(3) Следењето на состојбата на особените и карактеристичните обележја на пределот го вршат акредитирани правни лица во соработка со надлежниот орган за вршење на стручни работи од областа на заштитата на природата.

Вреднување на пределските типови

Член 120

(1) Министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата ги вреднува пределските типови, земајќи ги предвид и посебните вредности кои им ги припишува населението, како и други заинтересирани физички и правни лица.

(2) Особено вредните предели, како и мерките за заштита на пределските типови ги утврдува министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата во соработка со министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на земјоделството и шумарството и министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на културата.

(3) Особено вредните предели можат да бидат прогласени за заштитени подрачја со што се стекнуваат со статус на природно наследство согласно со одредбите на овој закон.

(4) Пределските типови, како и мерките од ставот (2) на овој член, се имплементираат во документите за просторно уредување, односно во планот за управување со заштитеното подрачје кое опфаќа определен предел.

Намалување на штетните последици на пределот

Член 121

(1) Истражувањето и експлоатацијата на минералните сировини и други активности кои можат да предизвикаат промени на пределот се вршат на начин кој обезбедува заштитата на пределските вредности на просторот во најголема можна мера.

(2) Штетните последици на пределот, предизвикани со истражување и експлоатација на минералните сировини, се отстрануваат со санација на ископот, односно уредување на целокупното експлоатациско поле и враќање на пределот во природна состојба.

Заштита на спелеолошки објекти

Член 122

(1) Заради заштита на подземните форми, пештерската флора и фауна, археолошките и палеонтолошките наоди во спелеолошките објекти, спелеолошките објекти можат да бидат прогласени за заштитени подрачја или да стекнат друга форма на статус на природно наследство.

(2) Спелеолошките објекти се запишуваат во катастарот на заштитени подрачја.

(3) За спелеолошките објекти во катастарот се запишуваат следниве податоци:

1) податоци за богатството на подземните форми и биолошките карактеристики;

2) катастарска ознака;

3) податоци за сопственикот, односно управувачот;

4) вреднување од гледиште на заштитата на природата;

5) утврдување на состојбата и загрозеноста;

6) заштитното надземно подрачје, како и ограничувањата кои се однесуваат на тие подрачја и

7) други карактеристики и податоци од значење за заштита на спелеолошкиот објект (опис на објектот, морфолошки тип, настанување, хидролошки одлики, хидрогеолошка функција, пристап до објектот, фотографска документација, основна литература и друго).

(4) Откривањето на секој нов спелеолошки објект и делови на веќе откриен спелеолошки објект се пријавува до министерството надлежно за вршење на работите од областа на заштитата на природата во рок од 15 дена.

Услови и мерки за заштита на спелеолошки објекти

Член 123

(1) Забрането е оштетување, уништување и изнесување на пештерски украси, подземниот жив свет, палеонтолошки и археолошки наоди од спелеолошките објекти.

(2) По исклучок на ставот (1) од овој член, заради спроведување на научно истражување, министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата може да дозволи изнесување на подземен жив свет, палеонтолошки и археолошки наоди од спелеолошките објекти.

(3) Дозволата за изнесување на подземен жив свет, палеонтолошки и археолошки наоди од спелеолошките објекти е дел од дозволата за спроведување на научно истражување во природата на Република Македонија од членот 24 став (б) на овој закон.

(4) Министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата ги пропишува мерките и активностите за заштита на спелеолошките објекти.

Спроведување на заштитата на спелеолошките објекти

Член 124

(1) Заради спроведување на заштитата на спелеолошките објекти или нивните делови министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата издава дозволи за:

- 1) користење или уредување на спелеолошки објект или негов дел;
- 2) затворање на влезот или некој дел од пештерата, како и за изградба, обнова или санација на какви било подземни објекти;
- 3) спроведување на истражувања, изведување на експерименти или собирање на растенија, габи и животни во спелеолошкиот објект или негов дел;
- 4) снимање филмови или фотографирање со електронска опрема во спелеолошкиот објект и
- 5) сите други активности кои на кој било начин влијаат врз темелните карактеристики, услови и природната флора и фауна во спелеолошкиот објект или неговото надземно заштитно подрачје.

(2) Решението со кое се дава дозволата од ставот (1) на овој член, ги содржи и условите и мерките за заштита.

Користење на спелеолошки објекти

Член 125

(1) Користењето на спелеолошките објекти за дозволени цели се спроведува по издадена дозвола од министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата.

(2) Дозволата се издава врз основа на претходно доставена програма за посетување и разгледување на спелеолошкиот објект, која ги содржи мерките за заштита на спелеолошкиот објект, условите за разгледување и мерките за заштита на посетителите.

Ограничување на правото на сопственост врз спелеолошки објекти

Член 126

(1) Забрането е сопственикот или корисникот со земјиштето на кое се наоѓа спелеолошки објект да го загрози или оштети спелеолошкиот објект, да го затвори влезот и да го попречува неговото користење на дозволен начин.

(2) Сопственикот или корисникот со земјиштето на кое се наоѓа спелеолошки објект е должен да дозволи пристап и разгледување на објектот во дозволени цели.

(3) Сопственикот на спелеолошкиот објект има право на надомест поради ограничувањата во користењето на спелеолошкиот објект сразмерно на изгубената добивка. Износот на надоместот се утврдува спогодбено, а во случај на спор одлучува надлежен суд. Надоместот се исплаќа од буџетот на Република Македонија.

II 5. Минерали и фосили

II 5.1. Општи мерки

Општа заштита на минерали и фосили

Член 127

- (1) Минералите и фосилите се сопственост на Република Македонија.
- (2) Се забранува уништувањето на минералите и фосилите, како и оштетувањето на нивните наоѓалишта.
- (3) При вршење на дејности или изградба на објекти од јавен интерес, вршителот на работите е должен на свој трошок да ги преземе сите потребни мерки и активности за заштита на наоѓалиштето на минерали и фосили.

II 5.2. Заштитени минерали и фосили

Минерали и фосили како природно наследство

Член 128

- (1) Минералите и фосилите кои се значајни поради својата реткост, исклучителна големина, изглед или вонредното и универзалното образовно и научно значење, стекнуваат статус на природно наследство.
- (2) Минералите и фосилите кои имаат статус на природно наследство ги утврдува министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата.

Заштита на минерали и фосили

Член 129

- (1) Минералите и фосилите кои стекнале статус на природно наследство се чуваат на местото на наоѓањето, а наоѓалиштето се прогласува за заштитено подрачје.
- (2) Ако минералите и фосилите не можат да бидат заштитени на местото на наоѓалиштето се даваат на чување на институција која ќе обезбеди нивна стручна заштита и ќе овозможи нивна употреба во научни и воспитно-образовни цели, како и во целите на заштитата на природата.
- (3) Министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата ги пропишува начинот и содржината на стручната заштита на минералите и фосилите, како и начинот на истражувањето на наоѓалиштето и начинот на заштита на наоѓалиштето, во согласност со министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на науката и министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на економијата.

Спроведување на заштита на минерали и фосили

Член 130

(1) Забрането е земање од природата минерали и фосили кои стекнале статус на природно наследство или се наоѓаат во заштитени подрачја.

(2) По исклучок од ставот (1) на овој член, министерот кој раководи со органот на државната управа надлежно за вршење на работите од областа на заштитата на природата може да дозволи земање од природата на минерали и фосили кои имаат статус на природно наследство, или се наоѓаат во заштитено подрачје, во функција на научно и стручно истражување, образование и јавно изложување.

II 5.3. Пронаоѓање на минерали и фосили и истражување на наоѓалишта

Истражување на наоѓалиште на минерали и фосили

Член 131

(1) Минералите и фосилите од членот 128 став (1) на овој закон, пронаоѓачот е должен да ги пријави кај надлежниот орган за вршење на стручни работи од областа на заштитата на природата во рок од осум дена од пронаоѓањето.

(2) Надлежниот орган за вршење на стручни работи од областа на заштитата на природата е должен веднаш да го извести органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата за извршената пријава на минералите и фосилите од членот 128 став (1) на овој закон.

(3) Министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата одлучува за натамошното истражување на наоѓалиштето на минерали и фосили најдоцна во рок од 30 дена од денот на пријавувањето на наоѓалиштето. Со решението за спроведување на истражување на наоѓалиштето се пропишуваат и мерките за неговата времена заштита.

(4) Ако министерот кој раководи со органот на државната управа надлежно за вршење на работите од областа на заштитата на природата не донесе решение за истражување во рокот од ставот (2) на овој член се смета дека истражување и заштита на наоѓалиштето не се потребни.

(5) Ако министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата поинаку не одреди пронаоѓачот не може на местото на наоѓалиштето да врши активности кои би можеле да доведат до уништување или оштетување на наодот.

(6) Сопственикот на земјиштето на кое е пронајден минерал или фосил или физичкото или правното лице кое ги изведува работите во текот на кои е пронајден, се должни да овозможат истражување на наоѓалиштето во согласност со решението на министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата.

(7) Истражувањето на наоѓалиштето го спроведува овластено физичко или правно лице, врз основа на дозволата од министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работата од областа на заштитата на природата, на начин и во постапка пропишани со актот од членот 129 став (3) на овој закон.

(8) Ако постои веројатност за натамошни наоѓања на минерали или фосили, по завршувањето на одобрените истражувачки работи министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата, врз основа на спроведен надзор, одлучува за продолжување на работите.

Дозвола за истражување на наоѓалиште на минерали и фосили

Член 132

Ако правното или физичкото лице има намера да истражува наоѓалиште на минерали или фосили, е должно да побара дозвола од министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата, најдоцна 30 дена пред почетокот на планираното истражување.

III ОРГАНИЗАЦИЈА НА ЗАШТИТАТА НА ПРИРОДАТА

III 1. Надлежности од областа на заштитата на природата

Орган на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата

Член 133

Органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата, во согласност со одредбите на овој закон ги врши работите што се однесуваат на: водење и креирање на политиката на заштита на природата, заштита на биолошката и пределската разновидност и заштита на природното наследство; управување со биолошката и пределската разновидност и природното наследство и контрола и надзор врз спроведувањето на одредбите на овој закон.

Надлежен орган за вршење на стручни работи од областа на заштитата на природата

Член 134

Надлежниот орган за вршење на стручни работи од областа на заштитата на природата, во согласност со одредбите на овој закон ги врши работите што се однесуваат на: водење катастар на заштитени подрачја, регистар на природно наследство и евиденција за промет и други активности со заштитените видови, мониторинг на состојбите во природата и врши други работи во согласност со одредбите на овој закон.

III 2. Управување со заштитени подрачја

Управување со заштитени подрачја

Член 135

(1) Управувањето, надзорот и заштитата на заштитените подрачја, освен строгите природни резервати и националните паркови, го вршат субјекти под услови и на начин утврдени со актот за прогласување и овој закон.

(2) Управувањето, надзорот и заштитата на строгите природни резервати го врши органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата согласно со одредбите на овој закон.

(3) Органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата може да одлучи да го додели управувањето со строгиот природен резерват на друг орган, институција или организација.

(4) Управувањето и заштитата на националните паркови го вршат јавни установи – Национален парк согласно со одредбите на овој закон и актот за прогласување на националниот парк.

(5) Управувањето и заштитата со повеќенаменското подрачје од членот 88 став (2) на овој закон, го врши јавно претпријатие основано од Владата на Република Македонија, согласно со закон.

(6) Субјектите задолжени за управување со заштитеното подрачје, управуваат интегрално со целата територија на заштитеното подрачје. Заради остварување на интегралното управување субјектите задолжени за управување со заштитеното подрачје склучуваат спогодби за регулирање на меѓусебните права и обврски со субјектите кои вршат дејност во заштитеното подрачје, на кои согласност дава Владата на Република Македонија.

(7) Надзорот врз управувањето и заштитата на националните паркови го врши органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата.

III 2.1. Управување со национални паркови

Јавна установа – Национален парк

Член 136

(1) Заради вршење на работите на управување и заштита на националниот парк, Владата на Република Македонија основа јавна установа – Национален парк.

(2) Со актот за основање на јавната установа особено се уредува:

1) начинот на вршење на дејноста од јавен интерес, меѓусебните права и обврски на Владата на Република Македонија и јавната установа – Национален парк;

2) правата кои ги има јавната установа;

3) условите под кои се обезбедува континуитет во вршењето на дејноста од јавен интерес;

4) условите за квалитетно вршење на дејноста од јавен интерес;

5) условите за извршување на сите предвидени обврски без оглед на можното настапување и влијание на кои било непредвидливи околности и состојби;

- 6) видот на корисниците и подрачјето на кое се врши дејноста;
- 7) условите под кои основачот може еднострано да ги измени условите по основањето поради остварување и заштита на јавниот интерес и
- 8) другите посебни услови и обврски кои јавната установа е должна да ги исполнува заради вршењето на дејноста од јавен интерес.

Управување со јавна установа – Национален парк

Член 137

(1) Управувањето со јавната установа - Национален парк се врши врз принципите на стручност и компетентност, во согласност со закон.

(2) Органи на јавната установа - Национален парк се: управен одбор, работоводен орган, стручен колегијален орган и одбор за контрола на материјално-финансиско работење.

Управен одбор на јавна установа – Национален парк

Член 138

(1) Орган на управување на јавната установа - Национален парк е управниот одбор, кој го сочинуваат пет члена, двајца претставници на основачот, претставник на општините на чие подрачје се наоѓа националниот парк и двајца претставници на стручниот орган.

(2) Членовите на управниот одбор ги именува и разрешува Владата на Република Македонија.

(3) Составот, начинот на избор на членовите на управниот одбор, неговата надлежност и начинот на одлучување се уредуваат со статутот на јавната установа - Национален парк.

(4) Функцијата член на управниот одбор на јавната установа - Национален парк или работоводен орган е неспоива со вршење на друга јавна функција.

(5) Членовите на управниот одбор за својата работа примаат надомест на дневни и патни трошоци за учество во работата на управниот одбор.

Надлежности на управниот одбор

Член 139

(1) Управниот одбор на национален парк ги врши следниве работи:

- 1) донесува статут на јавната установа – Национален парк;
- 2) донесува план за управување со националниот парк, како и други акти на установата и го следи нивното извршување;
- 3) од редот на своите членови избира претседател;
- 4) предлага на Владата на Република Македонија разрешување на работоводниот орган;
- 5) го утврдува финансискиот план и донесува завршна сметка и
- 6) врши и други работи утврдени со закон, актот за основање и со статутот на јавната установа - Национален парк.

(2) На статутот на јавната установа - Национален парк од ставот (1) точка 1 на овој член, согласност дава Владата на Република Македонија.

Директор на јавна установа – Национален парк

Член 140

(1) Со јавната установа - Национален парк раководи раководен орган – директор.

(2) Директорот на јавната установа - Национален парк од ставот (1) на овој член го организира и раководи процесот на трудот и го води работењето на јавната установа - Национален парк, донесува одлуки, ја претставува и застапува јавната установа - Национален парк спрема трети лица и е одговорен за законитоста на работата на националниот парк.

Постапка за именување на директор

Член 141

(1) Директорот го именува по пат на јавен конкурс Владата на Република Македонија во согласност со овој закон.

(2) За директор на јавната установа – Национален парк може да биде именувано лице, кое ги исполнува следниве услови:

1) да има завршено високо образование и стекнато звање: дипломиран биолог, дипломиран биолог-еколог, дипломиран географ, дипломиран геолог, дипломиран шумарски инженер, дипломиран инженер агроном, доктор по ветеринарна медицина, дипломиран економист, дипломиран правник и

2) да има најмалку десет години работно искуство во струката, од кои барем четири години во областа на заштитата на природата.

(3) Мандатот на директорот трае четири години.

(4) Исто лице може повторно да биде именувано за директор на јавната установа - Национален парк.

Одбор за контрола на материјално-финансиското работење на јавната установа – Национален парк

Член 142

(1) Заради вршење на контролата на материјално-финансиското работење на јавната установа – Национален парк се формира Одбор за контрола на материјално-финансиското работење составен од претседател и три члена.

(2) Претседателот и членовите на Одборот од ставот (1) на овој член, ги именува и разрешува Владата на Република Македонија.

(3) За претседател и членови на Одборот од ставот (1) на овој член, може да се именуваат лица кои не се во работен однос во јавната установа – Национален парк и кои имаат високо образование и поседуваат знаења и искуство од областа на финансиското и сметководственото работење.

(4) Претседателот и членовите на Одборот од ставот (1) на овој член, за својата работа примаат надомест на дневни и патни трошоци за учество во работата на Одборот.

Стручен колегијален орган на јавната установа – Национален парк

Член 143

(1) Јавната установа – Национален парк има стручен колегијален орган (во натамошниот текст: стручен орган).

(2) Составот, начинот на организирањето и надлежноста на стручниот орган се утврдуваат со статутот на јавната установа – Национален парк.

(3) Стручниот орган ги врши следниве работи:

1) одговорен е за стручната работа на јавната установа – Национален парк;

2) одлучува за стручните прашања во рамките на овластувањата утврдени со закон, статутот и другите акти на јавната установа – Национален парк;

3) утврдува стручни основи за програмата за работа и нејзиниот развој;

4) му дава мислење и предлози на работоводниот орган во поглед на организацијата на работата и условите за работа и развој на дејноста;

5) предлага претставници во органот на управување на јавната установа – Национален парк според принципите на стручност и компетентност;

6) организира и обезбедува спроведување на програми за обука на чуварската служба за справување со пожари и други природни катастрофи и

7) врши други работи утврдени со закон и статутот на јавната установа - Национален парк.

Облици на заедничко вршење на одделни работи

Член 144

(1) Заради остварување на рационално вршење на дејноста, јавните установи – Национален парк со согласност на Владата на Република Македонија можат да организираат различни облици на заедничко вршење на одделни работи или остварување на институционална или друг вид работа и соработка.

(2) Работите што ги извршува обликот кој го организираат јавните установи – Национален парк се утврдуваат со спогодбата за поврзување.

(3) Обликот кој го организираат јавните установи – Национален парк има својство на правно лице, ако со спогодбата за поврзување поинаку не е определено.

III 3. Национален совет за заштита на природата

Основање и состав на Националниот совет за заштита на природата

Член 145

(1) Заради следење, остварување и унапредување на заштитата на природата и користењето на природното богатство се основа Национален совет за заштита на природата како советодавно тело на министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата.

(2) Националниот совет за заштита на природата е составен од претседател и осум члена, кои ги именува министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштита на природата.

(3) Министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата по функција е претседател на Националниот совет за заштита на природата.

(4) Во Националниот совет за заштита на природата се именуваат членови согласно со следнава структура:

- 1) еден претставник од здружението на општини;
- 2) двајца претставници од Македонската академија на науките и уметностите;
- 3) тројца претставници од редот на истакнати научни и стручни работници во областа на заштитата на природата од Република Македонија и
- 4) двајца претставници од здруженијата на граѓани кои се активни во областа на заштитата на природата.

(5) Членовите на Националниот совет за заштита на природата се именуваат за период од четири години и може повторно да бидат именувани.

(6) Националниот совет за заштита на природата донесува деловник за својата работа.

Надлежности на Националниот совет за заштита на природата

Член 146

Националниот совет за заштита на природата дава мислење:

- 1) по однос на донесувањето на листата на меѓународно заштитени и загрозуени видови, постапката за издавање на дозволата и условите кои треба да се исполнат за нејзино издавање, како и постапувањето при увоз, извоз или транзит со заштитени и загрозуени диви видови од страна на царинските органи и другите надлежни служби на граничните премини;
- 2) по однос на условите за чување на диви видови во заробеништво;
- 3) по однос на прогласувањето на загрозените видови, односно донесувањето на листата на загрозуени видови (црвена листа) и мерките за подобрување на состојбата на загрозените видови (црвена книга);
- 4) по актот за ставање под привремена заштита на загрозените видови за кои се води постапка за прогласување за строго заштитени и заштитени диви видови;
- 5) по однос на прогласувањето на строго заштитените и заштитените диви видови;
- 6) по однос на условите, начинот и постапката за земањето генетски материјал од природата;
- 7) по однос на утврдувањето, прогласувањето, начинот на управување и мерките и активностите за заштита на еколошки значајните подрачја, еколошката мрежа и системот на еколошки коридори;
- 8) по однос на прифатливоста на предлогот за прогласување на заштитено подрачје;
- 9) по однос на донесувањето на Националната стратегија за заштита на природата и
- 10) за други работи во согласност со овој закон.

Вршење на административни работи за Советот

Член 147

Административните работи на Националниот совет за заштита на природата ги врши органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата.

III 4. Вршење на научни и стручни работи за заштита на природата и мониторинг на состојбата на природата

Услови за доделување на вршење научни и стручни работи за заштита на природата и мониторинг на состојбата на природата

Член 148

(1) Вршењето на научните и стручните работи за заштита на природата и мониторинг на состојбата на природата, органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата може да ги довери на акредитирани правни лица.

(2) Акредитираните правни лица од ставот (1) на овој член, треба да имаат вработено или ангажирано најмалку пет лица со високо образование, од кои барем еден со научен степен доктор на науки, со следниве звања: дипломиран биолог, дипломиран биолог-еколог, дипломиран географ, дипломиран геолог, дипломиран шумарски инженер, дипломиран инженер агроном, доктор по ветеринарна медицина.

(3) Министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата ги пропишува условите во поглед на опремата и деловните простории, кои треба да ги исполнуваат акредитираните правни лица.

IV ЕВИДЕНЦИИ ОД ОБЛАСТА НА ЗАШТИТА НА ПРИРОДАТА

IV 1. Катастар на заштитени подрачја

Катастар на заштитени подрачја

Член 149

(1) Заштитените подрачја се запишуваат во катастар на заштитени подрачја.

(2) Катастарот од ставот (1) на овој член го води надлежниот орган за вршење на стручни работи од областа на заштитата на природата.

(3) Министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата ги пропишува податоците кои се запишуваат во катастарот на заштитените подрачја, начинот на водење и формата на образецот на катастарот на заштитените подрачја.

(4) Со актот од ставот (3) на овој член се утврдуваат начинот и можностите за користење на податоците од катастарот.

(5) Министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата ја утврдува тарифата за користење и издавање на изводи од катастарот на заштитени подрачја.

(6) Податоците од катастарот на заштитени подрачја се дел од Информативниот систем за животна средина.

IV 2. Регистар на природно наследство

Регистар на природно наследство

Член 150

(1) Строго заштитените и заштитените видови, фосилите и карактеристичните минерали се запишуваат во регистар на природно наследство.

(2) Регистарот од ставот (1) на овој член го води надлежниот орган за вршење на стручни работи од областа на заштитата на природата.

(3) Министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата со посебен пропис ги пропишува податоците кои се запишуваат во регистарот на природно наследство, начинот на водење и формата на образецот на регистарот на природно наследство.

(4) Со актот од ставот (3) на овој член се утврдуваат и можностите за користење на податоците од регистарот.

(5) Министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата ја утврдува тарифата на надоместоците за користење и издавање на изводи од регистарот на природно наследство.

(6) Податоците од регистарот на природно наследство се дел од Информативниот систем за животна средина.

Упис во регистарот

Член 151

(1) Строго заштитените и заштитените диви видови, карактеристичните минерали и фосили или спелеолошките објекти кои стекнуваат статус на природно наследство, се запишува во регистарот на природно наследство.

(2) Податоците за примероците и збирките на зоолошките градини, ботаничките градини, научните и другите слични установи се запишуваат во регистарот на природно наследство како целини, според книгата на инвентарот на тие предмети, односно збирки врз основа на пријавата што до надлежниот орган за вршење на стручни работи од областа на заштита на природата ја поднесува соодветната установа.

(3) Во регистарот на природно наследство се запишува стекнувањето и промената на статусот на природно наследство.

(4) Укинувањето на статусот на природно наследство предизвикува бришење на видот од регистарот.

IV 3. Евиденција на промет и други активности со заштитените видови

Евиденција на промет и други активности со заштитените видови

Член 152

(1) За заштитените видови се води евиденција за прометот и другите активности со заштитените видови.

(2) Евиденцијата од ставот (1) на овој член ја води надлежниот орган за вршење на стручни работи од областа на заштитата на природата.

(3) Министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата со посебен пропис ги пропишува податоците кои се запишуваат во евиденцијата на промет и други активности со заштитени видови, начинот на водење и формата на образецот на евиденцијата на промет и други активности со заштитени видови.

(4) Со актот од ставот (3) на овој член се утврдуваат и можностите за користење на податоците од евиденцијата.

(5) Министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата ја утврдува тарифата за користење и издавање на изводи од евиденцијата на промет и други активности со заштитени видови.

(6) Податоците од евиденцијата на промет и други активности со заштитени видови се дел од Информативниот систем за животна средина.

IV 4. Доставување на информации за податоците од евиденциите за заштита на природата до Информативниот систем за животна средина

Доставување на Информации за податоците од евиденциите

Член 153

Министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата ги пропишува начинот, постапката и образецот за доставување на податоците од катастарот на заштитени подрачја, регистарот на природно наследство и евиденцијата за промет и други активности со заштитени видови до Информативниот систем за животна средина.

V МОНИТОРИНГ

Мониторинг на состојбата на природата

Член 154

(1) Надлежниот орган за вршење на стручни работи од областа на заштитата на природата ја следи и го организира мониторингот на состојбата на природата согласно со методологија за мониторинг на состојбата на природата.

(2) Методологијата за мониторинг на состојбата на природата ја пропишува министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата на предлог од надлежниот орган за вршење на стручни работи од областа на заштитата на природата.

(3) Мониторинг на заштитата на природата можат да вршат и акредитирани правни лица кои ги исполнуваат условите пропишани со одредбите на овој закон.

(4) Мониторингот на состојбата на природата се спроведува преку:

1) мерење, следење, оценка и контрола на состојбата на видовите, нивните живеалишта, типовите на живеалишта, еколошки значајните подрачја, екосистемите, како и пределските типови;

2) мерење, следење, оценка и контрола на промената на геолошките вредности (појави на свлечишта, ерозија, нови извори и слично), што опфаќа и изработка на посебни геолошки карти како основа за спроведување на натамошни истражувања и следења и

3) следење на состојбата со природното наследство.

(5) Податоците од мониторингот се јавни, освен за случаите утврдени со закон.

Пристап до информации во врска со заштитата на природата и пристап до правдата во врска со пристапот до информации за заштитата на природата

Член 155

Пристапот до информации во врска со заштитата на природата и пристапот до правдата во врска со пристапот до информации за заштита на природата се обезбедува согласно со Законот за животната средина.

Учество на јавноста во одлучувањето за прашања од областа на заштитата на природата

Член 156

(1) Се обезбедува учество на јавноста во изготвувањето на прописите и документите кои произлегуваат од одредбите на овој закон, а особено за: актите за прогласување заштитено подрачје, просторно планската документација за заштитено подрачје, плановите за управување со заштитено подрачје, плановите и проектите за користење на природното богатство кои имаат влијание врз природата.

(2) Јавноста се известува со јавен оглас или поединечно известување до заинтересираните субјекти за актот или дејноста кои можат да влијаат на состојбата на природата.

(3) Известувањето на јавноста е задолжително во случаите пропишани со овој закон.

Воспитно-образовни активности за заштита на природата

Член 157

(1) Република Македонија е должна да обезбеди поволни услови за спроведување на воспитно-образовни активности за заштитата на природата, на сите нивоа на воспитно-образовниот систем.

(2) Воспитно-образовните активности за заштита на природата се спроведуваат и преку вршењето на дејности на ex-situ заштита, како што се музејската дејност, дејностите на зоолошките градини, ботаничките градини, дендролошките градини, аквариумите и други институции.

Активности за информирање на јавноста за заштита на природата

Член 158

(1) Органите, институциите, установите и организациите надлежни за вршење на управните, стручните и другите работи од областа на заштитата на природата, согласно со одредбите на овој и друг закон, се должни да ја информираат јавноста за заштитата на природата и нејзиното зачувување преку медиуми, предавања и издавачка дејност, како и да ја известат јавноста за постоење на природно наследство и можноста за негово посетување со цел воспитување, разгледување и рекреација.

(2) Јавните установи – Национален парк, како и институциите кои вршат музејска, воспитно-образовна и научна и стручна дејност, се должни да оспособуваат кадри за вршење на работите предвидени во ставот (1) на овој член.

VI НАЦИОНАЛНА СТРАТЕГИЈА ЗА ЗАШТИТА НА ПРИРОДАТА

Донесување на Национална стратегија за заштита на природата

Член 159

(1) Владата на Република Македонија, на предлог од министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата, а по претходно прибавено мислење од Националниот совет за заштита на природата донесува Национална стратегија за заштита на природата.

(2) Националната стратегија за заштита на природата се донесува за период од десет години и содржи долгорочни основи на политиката на заштитата на природата.

(3) Националната стратегија за заштита на природата се донесува во постапка која обезбедува учество на јавноста во одлучувањето.

(4) Стратегиите за заштита и користење на природното богатство и природното наследство се усогласуваат со Националната стратегија за заштита на природата.

(5) Средства за изработка на Националната стратегија за заштита на природата се обезбедуваат од буџетот на Република Македонија.

Спроведување на Националната стратегија за заштита на природата

Член 160

(1) Во рамките на Националната стратегија за заштита на природата, а заради нејзина целосна имплементација, се донесуваат петгодишни планови и едногодишни програми за реализација на овие планови за заштита на природата.

(2) Петгодишните планови за заштита на природата ги донесува министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштита на природата, во постапка која обезбедува учество на јавноста, а по претходно прибавено мислење на Националниот совет за заштита на природата.

(3) Едногодишните програми за заштита на природата ги носи надлежниот орган за вршење на стручни работи од областа на заштитата на природата, во постапка која обезбедува учество на јавноста, а по претходно прибавена согласност од органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата.

VII ФИНАНСИРАЊЕ

Средства за заштита на природата

Член 161

Средства за заштитата на природата се обезбедуваат од:

- 1) буџетот на Република Македонија;
- 2) надомест за влез и посета на заштитено подрачје;
- 3) надомест за паркирање во заштитеното подрачје;
- 4) надомест за посета на посебни објекти во заштитеното подрачје;
- 5) надомест за отстрел на диви видови животни и собирање диви видови растенија и габии и други шумски плодови;
- 6) надомест за престој во заштитено подрачје;
- 7) средства стекнати со вршење на активности согласно со членот 105 од овој закон и
- 8) други извори (донации, грантови, кредити, подароци, легати и друго).

Средства од буџетот на Република Македонија

Член 162

(1) Во буџетот на Република Македонија се определуваат средства за заштита на природата според програма што ја донесува министерот надлежен за вршење на работите во областа на заштитата на природата.

(2) Средствата од ставот (1) на овој член се користат заради реализација на целите определени во Националната стратегија за заштита на природата, за изработка и спроведување на плановите и програмите за заштита на природата, плановите за управување со заштитените подрачја, како и другите планови и програми кои се донесуваат врз основа на овој закон.

Обврзници за плаќање на надоместоци

Член 163

(1) Обврзници за плаќање на надоместокот за влез и посета на заштитено подрачје се сите правни и физички лица кои заради спроведување на јавна посета, научно-истражувачки, воспитно-образовни и туристичко-рекреативни активности влегуваат во заштитеното подрачје.

(2) Обврзници за плаќање на надоместокот за паркирање во заштитеното подрачје се сите правни и физички лица кои заради спроведување на јавна посета, научно-

истражувачки, воспитно-образовни и туристичко-рекреативни активности, влегуваат во заштитеното подрачје, како и лицата кои заради вршењето на своите работи минуваат преку заштитеното подрачје.

(3) Обврзници за плаќање на надоместокот за посета на посебни објекти во заштитеното подрачје се сите правни и физички лица кои заради спроведување на јавна посета, научно-истражувачки, воспитно-образовни и туристичко-рекреативни активности влегуваат во посебните објекти во заштитеното подрачје.

(4) Обврзници за плаќање на надоместокот за отстрел на диви видови животни и собирање диви видови растенија и габи и други шумски плодови се сите правни и физички лица кои собираат диви видови во заштитеното подрачје, односно во природата на територијата на Република Македонија.

(5) Обврзници за плаќање на надоместокот за престој во заштитено подрачје се физичките лица кои престојуваат во заштитено подрачје.

Обврска за плаќање на надоместоци

Член 164

(1) Обврската за плаќање на надоместокот за влез и посета на заштитено подрачје настанува при влегувањето на територијата на заштитеното подрачје.

(2) Обврската за плаќање на надоместокот за паркирање во заштитеното подрачје настанува при влегувањето на територијата на заштитеното подрачје.

(3) Обврската за плаќање на надоместокот за посета на посебни објекти во заштитеното подрачје настанува при влегувањето во посебниот објект на територијата на заштитеното подрачје.

(4) Обврската за плаќање на надоместокот за собирање диви видови животни, растенија, габи и други шумски плодови настанува со денот на издавањето на дозволата од членот 23 на овој закон.

(5) Обврската за плаќање на надоместокот за престој во заштитено подрачје настанува со денот на пријавувањето на престојот кај лицето кое врши угостителска дејност на сместување во заштитеното подрачје, а ќе се плаќа секој петнаесетти ден во месецот, од страна на физичките и правните лица кои вршат угостителска дејност на сместување на територијата на заштитеното подрачје.

Намена на средствата од надоместоците

Член 165

(1) Средствата од надоместоците од членот 161 точки 2, 3, 4 и 7 на овој закон, се приход на буџетот на Република Македонија, а се користат за вршењето на работите на заштитата и управувањето со природата во заштитеното подрачје во кое се наплатени.

(2) Средствата од надоместокот од членот 161 точка 5 на овој закон, се приход на буџетот на Република Македонија, а се користат за вршењето на работите на заштитата и управувањето со природата во согласност со програмата од членот 162 став (1) на овој закон.

(3) Средствата од надоместокот од членот 161 точка 6 на овој закон, се приход на буџетот на Република Македонија, а се користат на следниов начин:

1) 80% од вкупниот наплатен надомест за престој во заштитено подрачје, во тековната година, за вршењето на работите на заштитата и управувањето со природата во заштитеното подрачје во кое се наплатени и

2) 20% од вкупниот наплатен надомест за престој во заштитеното подрачје, во тековната година, за вршењето на работите на заштитата и управувањето со природата во согласност со програмата од членот 162 став (1) на овој закон.

Определување на висината на надоместоците

Член 166

(1) Владата на Република Македонија на предлог од министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата ја пропишува висината на надоместоците пропишани со членот 161 точки 2, 3, 4 и 7 на овој закон.

(2) Владата на Република Македонија на предлог од министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата пропишува ценовник за висината на надоместокот од членот 161 точка 5 на овој закон, врз основа на следниве критериуми:

1) вид, број и тежина за отстрелани диви видови животни, односно

2) вид и количество за собрани диви видови, растенија и габи и други шумски плодови.

(3) Владата на Република Македонија на предлог од министерот кој раководи со органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата утврдува ценовник за наплата на надоместокот од членот 161 точка 6 на овој закон, врз основа на следниве критериуми:

1) категоријата на заштитеното подрачје во кое се врши угостителската дејност на сместување и

2) видот и категоријата на објектот во кој се врши угостителската дејност на сместување.

Овластени лица за наплата

Член 167

(1) Наплатата на средствата од надоместоците од членот 161 точки 2, 3, 4 и 7 на овој закон, ја вршат субјектите задолжени за вршење на работите на управување со заштитените подрачја.

(2) Наплатата на средствата од надоместокот од членот 161 точка 5 на овој закон, ја врши надлежниот орган за издавање на дозволата од членот 23 на овој закон.

(3) Наплатата на средствата од надоместокот од членот 161 точка 6 на овој закон, ја врши органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на јавните финансии – Управа за јавни приходи.

VIII НАДЗОР

VIII 1. Надзор над примената

Надзор над примената

Член 168

Надзор над примената на овој закон и прописите донесени врз основа на овој закон, врши органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на заштитата на природата.

VIII 2. Инспекциски надзор

Инспектори за заштита на природата

Член 169

(1) Инспекциски надзор над примената на овој закон и на прописите донесени врз основа на овој закон го врши Државниот инспекторат за животна средина, преку инспектори за заштита на природата.

(2) Инспекторите за заштита на природата при преземање на активности за вршење на инспекцискиот надзор можат да побараат соработка од претставници на органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на внатрешните работи.

Лица кои можат да бидат назначени за инспектори

Член 170

За инспектори за заштита на природата можат да бидат назначени лицата кои ги исполнуваат следниве услови:

1) да имаат високо образование и стекнато звање: дипломиран биолог, дипломиран биолог-еколог, дипломиран географ, дипломиран геолог, дипломиран шумарски инженер, дипломиран инженер агроном, дипломиран инженер по хортикултура, доктор по ветеринарна медицина и

2) да имаат најмалку три години работно искуство во струката.

Права и должности на инспекторите

Член 171

Инспекторите за заштита на природата имаат право и должност, при вршење на инспекцискиот надзор во согласност со одредбите на овој закон, да врши преглед на природното наследство, како и друго природно богатство кое ужива заштита во согласност со овој закон, соодветната документација, работните списи, работните простории и простори и опремата.

Надлежности на инспекторите

Член 172

Во вршење на надзор над примената на мерките за заштита на природата, во согласност со одредбите на овој закон, инспекторите за заштита на природата се овластени да утврдат:

- 1) состојба на зачуваност на природата;
- 2) користење и употреба на природното наследство и природното богатство;
- 3) примена на условите и мерките за заштита на природата утврдени со овој закон, како и со другите прописи донесени врз основа на овој закон;
- 4) спроведување на просторните и урбанистичките планови и плановите за користење на природното богатство во делот кој се однесува на мерките и условите за заштита на природата;
- 5) спроведување на плановите за управување и програмите за заштита, зачувување и користење на природното богатство;
- 6) изведување на активности кои можат да предизвикаат промени и оштетувања на природното наследство или природното богатство;
- 7) спроведување на непосредна заштита, зачувување и користење на природното богатство;
- 8) спроведување на мерки за заштита на заштитените растителни, габни и животински видови и друго природно богатство;
- 9) извоз, увоз и транзит на растенија, габи и животни кои се ограничени или забранети со овој закон;
- 10) интродукција и реинтродукција на диви видови во природата;
- 11) информирање на јавноста за состојбата на зачуваност на природата;
- 12) примена на условите за чување на диви животински видови во заробеништво и
- 13) примена на другите пропишани услови и мерки за заштита на природата утврдени со овој закон и врз основа на него донесените прописи.

Овластувања на инспекторите

Член 173

Во вршењето на работите согласно со одредбите на овој закон, инспекторите за заштита на природата се овластени да:

- 1) забранат собирање на заштитени растителни и габни видови и нивни делови;
- 2) забранат растерување, заробување, чување, отстрел и препарирање на заштитени животни и нивни развојни облици;
- 3) наплатат мандатна казна;
- 4) забранат отстранување на гнезда и легла на заштитените диви видови;
- 5) забранат интродукција и реинтродукција;
- 6) забранат промет со природно богатство;
- 7) забранат промет со примероци на растителни, габни или животински видови заштитени врз основа на меѓународни договори ратификувани од Република Македонија;
- 8) забранат увоз, извоз и транзит на природно богатство;
- 9) забранат научни истражувања во заштитени подрачја;

10) забранат научни истражувања врз одредени заштитени видови и

11) одземат примероци на растителни, габни или животински видови, нивни делови и производи добиени со преработка на некој вид кои се предмет на кривично дело или прекршок.

Постапка за вршење на инспекциски надзор

Член 174

Инспекторите за заштита на природата, постапката на инспекциски надзор ја водат во согласност со одредбите на Законот за животната средина.

IX КАЗНЕНИ ОДРЕДБИ

IX 1. Кривични дела против природата

Истребување на автохтон див вид

Член 175

(1) Тој којшто со непридржување кон одредбите на овој закон, преземе дејствија со кои ќе отстрела, пресече, ископачи или на друг начин уништи примероци или популации од автохтон див вид и со тоа ќе предизвика истребување на автохтон див вид на територијата на Република Македонија,

ќе се казни за кривично дело истребување на автохтон див вид со затвор од една до три години.

(2) Ако со делото од ставот (1) на овој член сторителот ќе предизвика загрозување од истребување на автохтон див вид на територијата на Република Македонија,

ќе се казни со казна затвор од шест месеца до една година.

Интродукција на диви видови во природата

Член 176

(1) Тој којшто спротивно на одредбите на овој закон и прописите донесени врз основа на овој закон, без дозвола изврши интродукција на диви видови во природата на територијата на Република Македонија,

ќе се казни за кривично дело интродукција на диви видови во природата со затвор од шест месеца до една година.

(2) Ако со делото од ставот (1) на овој член дошло до сериозни нарушувања на природната рамнотежа или нарушувања во биолошката разновидност на Република Македонија,

сторителот ќе се казни со затвор од една до три години.

(3) Ако делото од ставот (1) на овој член било сторено на тој начин што сторителот не се придржувал до мерките за превентивна заштита при одредени активности,

ќе се казни со парична казна од 150.000 до 250.000 денари или со казна затвор од шест месеца до една година.

(4) Тој којшто го подготвува делото од ставот (1) на овој член ќе се казни со парична казна од 100.000 до 150.000 денари.

Реинтродукција на диви видови во природата

Член 177

Тој којшто спротивно на одредбите на овој закон и прописите донесени врз основа на овој закон, без дозвола изврши реинтродукција на диви видови во природата на територијата на Република Македонија,

ќе се казни за кривично дело реинтродукција на диви видови во природата со парична казна од 50.000 до 100.000 денари или

казна затвор од шест месеца до една година.

Незаконско земање и користење на генетски и биолошки материјал

Член 178

(1) Тој којшто спротивно на одредбите на овој закон зема или користи генетски и биолошки материјал,

ќе се казни за кривично дело незаконско земање и користење на генетски и биолошки материјал

со парична казна од 150.000 до 250.000 денари или со

казна затвор од една до три години.

(2) Со иста казна ќе се казни и сторителот на делото од ставот (1) на овој член кој земал генетски и биолошки материјал со намера да го складира и натаму да постапува со него.

Недозволено оштетување и уништување на спелеолошки објекти

Член 179

Тој којшто спротивно на одредбите на овој закон, преземе дејствија со кои ќе предизвика оштетување или уништување на спелеолошки објекти, како и активности за изнесување на пештерски украси, подземен жив свет, палеонтолошки и археолошки наоди од спелеолошките објекти,

ќе се казни за кривично дело недозволено оштетување и уништување на спелеолошки објекти со парична казна од 150.000 до 250.000 денари или со

казна затвор од шест месеца до една година.

Оштетување или уништување на наоѓалиште на минерали и фосили

Член 180

Тој којшто спротивно на одредбите на овој закон ќе преземе активности со кои ќе оштети или уништи наоѓалиште на минерали или фосили,

ќе се казни за кривично дело оштетување или уништување на наоѓалиште на минерали и фосили со парична казна од 100.000 до 150.000 денари

или со казна затвор од шест месеца до една година.

IX 2. Прекршоци

Член 181

(1) Со парична казна од 200.000 до 300.000 денари за прекршок ќе се казни правно лице, ако:

1) презема активности за користење на природните ресурси чие користење е ограничено или забрането (член 14);

2) презема активности за користење на природните ресурси во обем кој не соодветствува на ограничувањето пропишано од министерот за животна средина и просторно планирање (член 14);

3) внесува во прометот примероци без соодветна дозвола (член 30);

4) внесува во прометот примероци со лажна, фалсификувана или неважечка дозвола (член 30);

5) внесува во прометот примероци со дозвола која била изменета без согласност на органот кој ја издал (член 30);

6) превезува живи примероци кои се неправилно подготвени за да се минимизира ризикот од повреда, нарушување на здравјето или сурово однесување (член 31);

7) користи примероци кои ги внел во прометот за поинаква цел од онаа која била наведена во дозволата (член 31);

8) чува автохтони диви животински видови во заробеништво (член 32);

9) чува алохтони диви животински видови кои можат да предизвикаат опасност по животот и здравјето на луѓето (член 32);

10) недозволено чува автохтони и алохтони диви видови во заробеништво со цел нивно јавно изложување, за научни, едукативни или комерцијални цели, во зоолошки градини, аквариуми, терариуми или слични објекти (член 33);

11) презема активности за сеча и копачење или на друг начин уништува строго заштитени растенија и габи (член 38 став (1));

12) презема активности кои се однесуваат на намерно заробување, чување и отстрел на строго заштитени диви животински видови (член 38 став (2) точка 1);

13) презема активности кои можат да доведат до оштетување или уништување на развојните облици на строго заштитени диви животински видови (член 38 став (2) точка 2);

14) презема активности кои можат да доведат до оштетување или уништување на гнезда, легла, живеалишта и делови од живеалишта на строго заштитени диви животински видови (член 38 став (2) точка 2);

15) презема активности кои се однесуваат на намерното вознемирување на строго заштитените диви животински видови (член 38 став (2) точка 3);

16) презема активности кои се однесуваат на намерното вознемирување на строго заштитените диви животински видови во времето на размножувањето, одгледувањето на малечките, миграција или хибернација (член 38 став (2) точка 3);

17) уништува или зема јајца од природата или чува глуви јајца од строго заштитени диви животински видови (член 38 став (2) точка 4);

18) прикрива, чува, одгледува, продава, купува или отуѓува или на кој било начин прибавува и препарира строго заштитен див животински вид (член 38 став (2) точка 5);

19) користи заштитени диви видови на начин и во обем кој ја доведува во опасност по волната состојба на нивната зачуваност (член 42);

20) користи неселективни средства за заробување или отстрел на заштитени диви животни, како и средства кои можат да предизвикаат локално исчезнување или сериозно вознемирување на популациите (член 43);

21) презема активности за изградба на објекти крај природните извори, покрај брегот на природните водотеци, крајбрежјето на природните и вештачките езера, како и плавените рамнини на водотеците спротивно на одредбите на овој закон (член 58);

22) презема активности за користењето на природните богатства крај природните извори, покрај брегот на природните водотеци, крајбрежјето на природните и вештачките езера, како и плавените рамнини на водотеците спротивно на одредбите на овој закон (член 58);

23) врши риболов или друга употреба на деловите од водните живеалишта спротивно на пропишаното привремено или трајно ограничување (член 59);

24) недозволно организира студиски посети во функција на остварување на научно истражување (член 71 став (1) точка 2);

25) недозволно организира движење на луѓе надвор од утврдените патеки во недозволените цели во подрачјето на строгиот природен резерват (член 71 став (1) точка 3);

26) запали оган во подрачјето на строгиот природен резерват (член 71 став (1) точка 4);

27) недозволно собира семе и семенски материјал, диви растенија, габи и животни заради научни истражувања (член 71 став (1) точка 5);

28) недозволно собира семе и семенски материјал, диви растенија, габи и животни заради обновување на популациите на друго подрачје (член 71 став (1) точка 5);

29) недозволно собира семе и семенски материјал, диви растенија, габи и животни заради обновување на популациите на друго подрачје на начин и во период кои можат да предизвикаат нарушување на екосистемот (член 71 став (1) точка 5);

30) презема активности со кои се загрозува изворноста на природата во националниот парк (член 75 став (1));

31) запали оган во подрачјето на националниот парк на места кои не се утврдени како места за палење оган во планот за управување со националниот парк (член 75 став (1));

32) врши туристичко-рекреативни дејности, како и екстензивно земјоделство и рибарство на начин со кој се загрозува опстанокот на видовите и нивната природна рамнотежа (член 75 став (2));

33) презема активности кои ги загрозуваат обележјата и вредностите, заради кои определено подрачје е прогласено за споменик на природата (член 76);

34) презема активности на несоодветно искористување на земјиштето во паркот на природата (член 82);

35) презема активности со несоодветен карактер и интензитет кои можат да ги нарушат својствата заради кои подрачјето било прогласено за парк на природата (член 82);

36) недозволно користи или уредува спелеолошки објект или негов дел (член 124 став (1) точка 1);

37) недозволно затвори влез или некој дел од пештера (член 124 став (1) точка 2);

38) недозволно врши изградба, обнова или санација на какви било подземни објекти (член 124 став (1) точка 2);

39) спроведува недозволените истражувања или изведува експерименти во спелеолошки објекти (член 124 став (1) точка 3);

40) недозволно собира растенија, габи или животни од спелеолошки објекти или негов дел (член 124 став (1) точка 3);

41) преземе активности за затворање на влезот, попречување на користењето или други

активности кои можат да го загрозат или оштетат спелеолошкиот објект кој се наоѓа на имот во приватна сопственост (член 126 став (1));

42) при вршење на дејности или изградба од јавен интерес не ги преземе сите потребни мерки и активности за заштита на наоѓалиште на минерали и фосили (член 127 став (2)) и

43) недозволено зема од природата минерали или фосили кои стекнале статус на природно наследство или се наоѓаат во заштитено подрачје (член 130).

(2) За прекршоците од ставот (1) на овој член ќе се казни и физичко лице со парична казна од 30.000 до 50.000 денари.

(3) За прекршоците од ставот (1) на овој член ќе се казни и одговорното лице во правното лице со парична казна од 30.000 до 50.000 денари.

(4) За прекршоците од ставот (1) точки 1, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 23, 26, 31, 36 и 37 на овој член, на физичко лице може да му се изрече и казна затвор.

(5) За прекршоците од ставот (1) точки 1, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 23, 26, 31, 36 и 37 на овој член, на одговорното лице во правното лице може да му се изрече и мерка на безбедност, забрана за вршење на должност или дејност во траење од шест месеца до една година.

(6) За прекршоците од ставот (1) точки 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 20, 21, 22, 27, 28, 29, 40 и 41 на овој член, на правното лице може да му се изрече и мерка на безбедност одземање на предмети.

(7) За прекршоците од ставот (1) точки 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 20, 21, 22, 27, 28, 29, 40 и 41 на овој член, на физичкото лице може да му се изрече и мерка на безбедност одземање на предмети.

Член 182

(1) Со парична казна од 100.000 до 200.000 денари за прекршок ќе се казни правно лице, ако:

1) не дозволи непречен премин на други лица и друга употреба на земјиштето кое го има во сопственост, заради спроведување на предвидените мерки и активности за заштита на природата (член 8);

2) организира движење со моторни возила или се движи со моторни возила во природата освен во населени места и сите видови патишта, уредени патеки и полигони за возење (член 10);

3) недозволено изврши промена на користењето на земјиштето кое го има во сопственост (член 11);

4) презема активности за користење на природата на начин кој предизвикува оштетување или уништување на биолошката разновидност (член 12 точка 1);

5) презема активности за користење на природата на начин кој предизвикува деградација на почвата и губење на нејзината плодност (член 12 точка 2);

6) презема активности за користење на природата на начин кој доведува до оштетување на површинските или подземните геоморфолошки формации (член 12 точка 3);

7) користи забранети средства за заштита на растенијата (член 13);

8) не преземе активности за спроведување на утврдените компензаторни мерки (член 19);

9) недозволено собира загрозени, ретки, ендемски и реликтни видови растенија, габи и нивни делови (член 23);

10) недозволено врши заробување и отстрел на животни (член 23);

11) недозволено спроведува научно истражување во природата на територијата на Република Македонија (член 24);

12) спроведува научно истражување во природата на подрачјето на национален парк без претходна најава (член 24);

13) не го извести Министерството за животна средина и просторно планирање за добиените резултати од спроведеното истражување (член 24);

14) не пријави пронаоѓање на мртви, болни и повредени единки од строго заштитени диви видови животни во Министерството за животна средина и просторно планирање (член 40);

15) преградува водотеци или го намалува количеството на вода под биолошкиот минимум или ги исушува или затрупува изворите, мочуриштата и другите водни живеалишта (член 56);

16) презема активности за стопанисување со пасишта и тревни површини кое не е на традиционален начин (член 60);

17) при арондација уништи или оштети меѓни живеалишта (член 61);

18) не го чува, односно не се грижи за природното наследство кое се наоѓа на имот кој е во негова сопственост (член 113);

19) не овозможи спроведување на дозволено истражување, проучување или мониторинг на природното наследство кое се наоѓа на имот кој е во негова сопственост (член 115);

20) при спроведување на истражување и експлоатација на минералните сировини или при спроведување на други активности кои можат да предизвикаат промени на пределот не ги отстрани или намали во најголема можна мера штетните последици на пределот (член 121);

21) организира снимање филмови или фотографирање, односно снима филмови или фотографира со електронска опрема во спелеолошки објект, без дозвола (член 124 став (1) точка 4);

22) презема активности кои на кој било начин можат да влијаат врз темелните карактеристики, условите и природната флора и фауна во спелеолошкиот објект или неговото надземно заштитно подрачје (член 124 став (1) точка 5);

23) не дозволи пристап и разгледување на спелеолошкиот објект кој се наоѓа на имот кој е во негова сопственост, за дозволени цели (член 126) и

24) не пријави пронаоѓање на минерали и фосили кои имаат стекнато статус на природно наследство (член 131).

(2) За прекршоците од ставот (1) на овој член ќе се казни и физичко лице со парична казна од 10.000 до 30.000 денари.

(3) За прекршоците од ставот (1) на овој член може да се казни и одговорното лице во правното лице со парична казна од 10.000 до 30.000 денари.

(4) За прекршоците од ставот (1) точки 4, 5, 6, 9, 10, 16 и 20 на овој член, на одговорното лице во правното лице може да му се изрече и мерка на безбедност забрана на вршење на дејност или должност во траење од три до шест месеца.

(5) За прекршоците од ставот (1) точки 2, 7, 9, 10, 11, 12 и 21 на овој член, на правното лице може да му се изрече и мерка на безбедност одземање на предмети.

(6) За прекршоците од ставот (1) точки 2, 7, 9, 10, 11, 12 и 21 на овој член, на физичкото лице може да му се изрече и мерка на безбедност одземање на предмети.

Член 183

(1) Со мандатна казна во износ до 100.000 денари за прекршок може да се казни правно лице, ако:

1) не дозволи непречен премин на други лица и друга употреба на земјиштето кое го има во сопственост, заради спроведување на предвидените мерки и активности за заштита на природата (член 8);

2) организира движење со моторни возила или се движи со моторни возила во природата освен во населени места и сите видови патишта, уредени патеки и полигони за возење (член 10);

3) презема активности за користење на природните ресурси чие користење е забрането (член 14);

4) презема активности за користење на природните ресурси во обем кој не соодветствува на ограничувањето пропишано од министерот за животна средина и просторно планирање (член 14);

5) спроведува научно истражување во природата на подрачјето на национален парк без претходна најава (член 24);

6) не го известува Министерството за животна средина и просторно планирање за добиените резултати од спроведеното истражување (член 24);

7) користи неселективни средства за заробување или отстрел на заштитени диви животни, како и средства кои можат да предизвикаат локално исчезнување или сериозно вознемирување на популациите (член 43);

8) недозволено организира студиски посети во функција на остварување на научно истражување (член 71 став (1) точка 2);

9) недозволено организира движење на луѓе надвор од утврдените патеки во недозволените цели во подрачјето на строгиот природен резерват (член 71 став (1) точка 3);

10) запали оган во подрачјето на строгиот природен резерват (член 71 став (1) точка 4);

11) недозволено собира семе и семенски материјал, диви растенија, габи и животни заради научни истражувања (член 71 став (1) точка 5);

12) недозволено собира семе и семенски материјал, диви растенија, габи и животни заради обновување на популациите на друго подрачје (член 71 став (1) точка 5);

13) недозволено собира семе и семенски материјал, диви растенија, габи и животни заради обновување на популациите на друго подрачје на начин и во период кои можат да предизвикаат нарушување на екосистемот (член 71 став (1) точка 5);

14) презема активности со кои се загрозува изворноста на природата во националниот парк (член 75 став (1));

15) запали оган во подрачјето на националниот парк на места кои не се утврдени како места за палење оган во планот за управување со националниот парк (член 75 став (1));

16) врши туристичко-рекреативни дејности, како и екстензивно земјоделство и рибарство на начин со кој се загрозува опстанокот на видовите и нивната природна рамнотежа (член 75 став (2));

17) презема активности кои ги загрозуваат обележјата и вредностите, заради кои определено подрачје е прогласено за споменик на природата (член 76);

18) презема активности на несоодветно искористување на земјиштето во паркот на природата (член 81);

19) презема активности со несоодветен карактер и интензитет, кои можат да ги нарушат својствата заради кои подрачјето било прогласено за парк на природата (член 82);

20) не го чува, односно не се грижи за природното наследство кое се наоѓа на имот кој е во негова сопственост (член 113);

21) не овозможи спроведување на дозволено истражување, проучување или мониторинг на природното наследство кое се наоѓа на имот кој е во негова сопственост (член 115);

22) недозволено користи или уредува спелеолошки објект или негов дел (член 124 став (1) точка 1);

23) недозволено затвори влез или некој дел од пештера (член 124 став (1) точка 2);

24) недозволено врши изградба, обнова или санација на какви било подземни објекти (член 124 став (1) точка 2);

25) спроведува недозволен истражувања или изведува експерименти во спелеолошки објекти (член 124 став (1) точка 3);

26) недозволено собира растенија, габи или животни од спелеолошки објекти или негов дел (член 124 став (1) точка 3);

27) организира снимање филмови или фотографирање, односно снима филмови или фотографира со електронска опрема во спелеолошки објект, без дозвола (член 124 став (1) точка 4) и

28) презема активности кои на кој било начин можат да влијаат врз темелните карактеристики, условите и природната флора и фауна во спелеолошкиот објект или неговото надземно заштитно подрачје (член 124 став (1) точка 5).

(2) За делата од ставот (1) на овој член може за прекршок да се казни и физичко лице со мандатна казна од 10.000 денари.

X ПРЕОДНИ И ЗАВРШНИ ОДРЕДБИ

Член 184

(1) Заштитените подрачја заштитени пред денот на влегувањето во сила на овој закон, како природни реткости, продолжуваат да ја уживаат заштитата на заштитени подрачја согласно со одредбите на овој закон.

(2) За решенијата за ставање под привремена заштита кои се донесени пред денот на влегувањето во сила на овој закон, рокот од членот 97 на овој закон, почнува да тече од денот на влегувањето во сила на овој закон.

Член 185

(1) Установите за заштитата на природата чие основање е предвидено со овој закон ќе се основаат најдоцна во рок од шест месеца од денот на отпочнувањето на примената на овој закон.

(2) Со основањето на установите од ставот (1) на овој член и нивниот упис во регистарот, постојните организации на здружен труд „Управа на национален парк“ престанува со работа и се бришат од соодветниот регистар.

(3) Со денот на уписот во регистарот и со отпочнувањето со работа на установите, според овој закон, новооснованите установи ги преземаат средствата и опремата, а вработените од постојните субјекти ги преземаат согласно со актите за внатрешна организација и систематизација на работите и задачите.

(4) Јавното претпријатие од членот 135 став (5) на овој закон, ќе се основа во рок од еден месец од денот на отпочнувањето на примената на овој закон.

Член 186

(1) Со денот на отпочнувањето на примената на овој закон Управата за национални паркови и ловишта се брише од регистарот и престанува со работа. Средствата, просториите и опремата на Управата за националните паркови и ловишта ги презема органот на државната управа надлежен за вршење на работите во областа на заштитата на природата, а вработените согласно со актите за внатрешна организација и систематизација на работите и задачите.

(2) Со денот на отпочнувањето на примената на овој закон надлежностите кои се однесуваат на управување и стопанисување со ловиштата ќе продолжи да ги врши органот на државната управа надлежен за вршење на работите од областа на земјоделството, шумарството, ловството и рибарството.

(3) Средствата, просториите и опремата на управата на шумскиот резерват "Јасен" како ООЗТ на Управата за национални паркови и ловишта ги презема јавното претпријатие од членот 135 став (5) на овој закон, а вработените согласно со актите за внатрешна систематизација и организација на јавното претпријатие.

Член 187

(1) Во рок од три години од денот на отпочнувањето на примената на овој закон, надлежниот орган за вршење на стручни работи за заштитата на природата ќе изврши ревалоризација на заштитените подрачја, заштитени пред денот на отпочнувањето на примената на овој закон и ќе изготви нови акти за прогласување во согласност со одредбите отпочнувањето на примената на овој закон.

(2) До донесувањето на плановите за управување, субјектите задолжени за вршење на работите на управувањето со заштитените подрачја, донесуваат акти, кои ги содржат основите на планот за управување, за привремено регулирање на управувањето.

Член 188

(1) Донесувањето на прописите предвидени со овој закон ќе се изврши најдоцна во рок од една година од денот на отпочнувањето на примената на овој закон.

(2) До донесувањето на прописите предвидени со овој закон ќе се применуваат постојните прописи.

(3) Листата на загрозени видови (црвена листа) и мерките за подобрување на состојбата на загрозените видови (црвена книга) од членот 36 на овој закон ќе се донесат во рок од три години од денот на отпочнувањето на примената на овој закон.

(4) Националната стратегија за заштита на природата од членот 159 на овој закон ќе се донесе во рок од пет години од денот на отпочнувањето на примената на овој закон.

Член 189

(1) Стратегиите, програмите и плановите кои се однесуваат на развојот на одделни сектори на стопанските и општествените дејности ќе се усогласат со одредбите на овој закон најдоцна во рок од три години од денот на отпочнувањето на примената на овој закон.

(2) Во рокот утврден во ставот (1) на овој член, со одредбите на овој закон ќе се усогласи и Просторниот план на Република Македонија и посебните просторни планови.

Член 190

(1) Во рок од една година од денот на отпочнувањето на примената на овој закон, сите субјекти кои вршат дејност во заштитено подрачје со дозвола, ќе се усогласат со одредбите на овој закон и ќе ги склучат спогодбите за регулирање на меѓусебните права и обврски

од членот 135 став (4) на овој закон, со субјектот кој согласно со одредбите на овој закон и актот за прогласување е задолжен за вршење на работите на управување со заштитеното подрачје.

(2) На субјектите од ставот (1) на овој член, кои вршат дејност на територијата на заштитеното подрачје кои нема да се усогласат со одредбите на овој закон ќе им биде одземена дозволата за вршење на дејноста.

Член 191

Со денот на отпочнувањето на примената на овој закон престануваат да важат Законот за заштита на природните реткости ("Службен весник на Република Македонија" број 41/73, 42/76, 10/90 и 62/93) и Законот за заштита на националните паркови ("Службен весник на Република Македонија" број 33/80, 10/90 и 62/93).

Член 192

Законот за заштита на Охридското, Преспанското и Дојранското Езеро ќе престане да важи во рокот утврден со членот 187 став (2) на овој закон, а најдоцна со донесувањето на актот за нивно прогласување како заштитени подрачја.

Член 193

(1) Со денот на отпочнувањето на примената на овој закон престануваат да важат одредбите од членовите 4, 11, 12, 15, 16, 17 и 55 на Законот за ловство.

(2) Со денот на отпочнувањето на примената на овој закон престануваат да важат одредбите од членовите 34, 40 и 44 на Законот за рибарство.

(3) Со денот на отпочнувањето на примената на овој закон, одредбата на членот 15 став (1) во делот што се однесува на националните паркови и одредбата на ставот (2) од Законот за шумите, престануваат да важат.

Член 194

Овој закон влегува во сила осмиот ден од денот на објавувањето во "Службен весник на Република Македонија", а ќе се применува од денот на конституирањето на советите на општините и на градот Скопје и изборот на градоначалниците на општините и градоначалникот на градот Скопје по спроведувањето на првите наредни локални избори согласно со Законот за локалните избори ("Службен весник на Република Македонија" број 46/96, 12/2003, 35/2004, 52/2004 и 60/2004).